

Előterjesztés
akadémiai tagok választására.

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 9.§. /3/ bekezdése alapján az osztályok javaslatára rendes, illetőleg levelező tagokká, továbbá tiszteleti tagokká történő megválasztásra az alábbiakat terjeszti elő:

R e n d e s t a g o k n a k :

B e k e Ödön,
B e n e d i k t Ottó,
B o g n á r Géza,
G e r e c s Árpád,
K o r a c h Mór,
O r t u t a y Gyula,
S z i g e t i György,
W a l d a p f e l József.

L e v e l e z ő t a g o k n a k :

C s a n á d i György,
K a r d o s László,
K ó n y a Albert,
L i s k a József,
N e m e s Dezső,
W e s t s i k Vilmos.

T i s z t e l e t i t a g o k n a k :

W.E.B. Du Bois,
W. Friedrich,
H.Sz. Kostojanc,
A.N. Nyeszmejanov,
F. Sorm,
W. Steinitz,
A.V. Topcsijev.

Az előterjesztések indokolását csatoljuk.

Budapest, 1958. október 20.

Az Elnökség nevében

Erdei Ferenc
főtitkár

Rusznayák István
elnök

T a g a j á n l á s .

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 9.§./3/ bekezdése alapján, az I. Osztály javaslatára Beke Ödön levelező tagot előterjeszti rendes taggá való megválasztásra.

Beke Ödön több, mint öt évtizede fáradhatatlan munkása a finnugor nyelvtudománynak s ezen belül a magyar nyelvtudománynak is. Első nagyobb dolgozatainak egyike, "A vogul határozók", 1905-ben jelent meg. Alapos anyagismeret alapján világos képet ad benne a vogul, határozók funkciójáról. Megállapításaira ma is hivatkozunk. E dolgozatának megjelenése után Beke hamarosan kiterjeszti kutatásait a magyar nyelv másik legközelebbi rokonára, a chanti /osztjákra/ is, s erre vonatkozó vizsgálatai útján számos magyar nyelvi jelenség magyarázatához, illetve ősiségének felismeréséhez vezet el bennünket. Chanti /osztják/ vonatkozású értekezései mellett megemlítendő Beke Északi-Osztják Szójegyzéke /Keleti Szemle, VIII-IX/, melyet Pápay József szövegeiből állított össze. Ezzel egyrészt a kutatás számára jelentős szóanyagot tett hozzáférhetővé a chanti /osztják/ nyelv akkor még oly kevésbé ismert szókészletéből, másrészt pedig nagymértékben megkönnyítette Pápay József szövegeinek megértését és nyelvészeti célokra való felhasználását.

További tudományos fejlődése során Beke egyre több finnugor nyelvet vont be kutatásai körébe. Megismerkedik a permi nyelvekkel és a marival /cseremisszel/ is, s így összehasonlító alak- és mondattani tanulmányait egyre szélesebb alapon végzi. "A votják és zürjén prolativusról" című dolgozatában /NyK XLI./ voltaképp már valamennyi finnugor nyelvet végigvizsgálja a zürjén és a votják

prolativus rag rokonnyelvi megfelelőinek kimutatása és eredeti funkciójának megállapítása céljából.

Miután Beke kellő tájékozottságot szerzett a legtöbb finnugor nyelvben, kezdenek megjelenni azok a dolgozatai, amelyek már tárgyük szerint is kiterjednek finnugorság egész körére. Bekének ezek az értekezései finnugor nyelvészeti irodalmunk legszebb termékei közé tartoznak. Tárgyal bennük olyan kérdéseket is, amelyek általános nyelvészeti szempontból is figyelemre tartanak számot.

Noha Beke Ödön több finnugor nyelv részlet-problémáival foglalkozott, s kutatásaiba többé, vagy kevésbé valamennyi finnugor nyelvet bevonta; neve a köztudatban mégis elsősorban úgy él, mint a cseremisz /mari/ nyelv legnagyobb élő szakértőjéé. E nyelv megismertetésének szolgálatában áll Beke legnagyobb szabásu legmaradandóbb értékű műve, a Cseremisz Nyelvtan /1911/, amely nevet és megbecsülést szerzett neki az ország határain túl is. Kiemelkedő érdeme e könyvnek a modern dialektológiai szempontok messzemenő érvényesítése. Noha Beke a nyelvtant mások gyűjtései alapján állította össze, s magának e nyelvtan megjelenése előtt még nem volt alkalma cseremisz szót hallania, célkitűzéseit kitűnően valósította meg. A cseremisz nyelvtannal kapcsolatos tanulmányai képessé tették arra, hogy később nyelvmesterek segítségével a cseremisz /mari/ nyelv legkülönbözőbb nyelvjárásait eredményesen tanulmányozni tudja. Ilyen természetű tanulmányait Beke 1916-ban kezdte meg a rendelkezésére bocsátott cseremisz /mari/ hadifoglyokkal. Számos ismert és korábban ismeretlen nyelvjárás köréből gyűjtött nyelvtani, szótári és szöveganyagot. Gyűjtése egyike a legterjedelmesebb finnugor nyelvi gyűjtéseknek, s alkalmas arra, hogy a finnugor összehasonlító nyelvtudományt jelentős mértékben előrelendítse. A Horthy-korszakban idehaza egy

sor sem jelenhetett meg belőle, külföldön azonban több testes kötet látott belőle napvilágot: "Tscheremissische Texte zur Religion und Volkskunde" /Oslo, 1931./, "Texte zur Religion der Osttscheremissen" /Bécs, 1934./, "Tscheremissische Märchen, Sagen und Erzählungen" /Helsinki 1938./; kisebb közlemény: "Tscheremissische Märchen aus dem Kreise Jaransk" /Tartu, 1937./ . E kiadványokat csak 1951-ben követte az első hazai szövegkötet: "A cseremiszek /marik/ népköltészete és szokásai. I." A második - Mari szövegek I. kötet címen - 1957-ben jelent meg. Szövegközlési munkájával egyidejűleg folytatta Beke nyelvészeti buvárlatait is, és ezek eredményeit jelentős megállapításokat tartalmazó értekezésekben tette közzé. Az 1930-as években irt nagyobb dolgozatai a Finnországban megjelenő Finnisch-Ugrische Forschungen-ben láttak napvilágot.

Beke m a g y a r nyelvészeti termelését ugyanaz a sokoldalúság jellemzi, mint finnugor nyelvészeti kutatásait. Nagyszámban tárt fel nyelvünk történetének megismerése szempontjából értékes, régi nyelvi adatokat, résztvett a népnyelv kincseinek gyűjtésében, és sok helyes szófejtéssel gazdagította szókészletünk legrégibb, azaz finnugor elemeire vonatkozó ismeretünket.

Beke Ödön a felszabadulás óta is számos dolgozattal gyarapította a magyar és a finnugor nyelvészeti irodalmat. Ennél is fontosabb az, hogy dolgozik cseremis /mari/ szövegei további köteteinek sajtó alá rendezésén, és szorgalmasan készíti a mari nyelv nagyszótárát. Nyilvánvaló, hogy az a hatalmas anyag, amelyet Beke ezután kiadandó szövegköteteiben és szótárában fog a kutatás rendelkezésére bocsátani, nem lesz kiaknázható egy-két éven belül. A Beke Ödön tudományos érdemeinek akadémiai rendes taggá választásában is megmutatkozó elismeréssel azonban nem várhatunk addig, amíg a kritika most, készülő műveit is teljes jelentőségükben értékelni fogja.

Beke Ödön eddigi tudományos munkássága olyan nagy és oly sok értéket rejt magában, hogy ez - megítésem szerint - máris elegendő alapul szolgál a rendes tagsággal való kitüntetéshez. Az előkészületben lévő további művek inkább csak még jobban alátámasztják azt a javaslatomat, hogy Akadémiánk fogadja Beke Ödönt rendes tagjai sorába.

Budapest, 1958. október 7.

Németh Gyula s.k.
akadémikus

Szabolcsi Bence s.k.
akadémikus

Lakó György sk.
lev.tag.

Beke Ödön munkássága.
/Főbb művei/

- A pápavidéki nyelvjárás. Bp. 1905. Athenaeum. /Nyelvészeti füzetek 17.sz./
- A vogul határozók. Bp. 1905. Athenaeum. /Nyelvészeti füzetek, 25.sz./
- Kemenesalja nyelve. Bp. 1906. Athenaeum. /Nyelvészeti füzetek 33.sz./
- Északi Osztják Szójegyzék. Bp. 1907-1908.
- Cseremisiz Nyelvtan. Bp. 1911. /MTA, Finnugor füz./IV.384.p.
- Finnugor határozós szerkezetek. Bp. 1914. Magy. Tud. Akadémia,
- Tscheremissische Gesänge. Wien, 1929. Akad.d.Wiss.in Wien.
- Texte zur Religion und Volkskunde. Oslo. Etnogr. Mus. 1931.
- Texte zur Religion der Osttscheremissen. Wien. 1934.
Verlag d. Intern. Zeitschrift
Anthropos.

- Tscheremissische Märchen, Sagen und Erzählungen, Helsinki, 1938. Finnisch-Ugrische Gesellschaft. VIII. 649.
Szombathely 70 p.
- Régi és ritka szavak Dunántul. /Pécs./ 1941-1942. A Dunántuli Szemle könyvei./
- Dunántuli tárgy- és eszköznevek. /Pécs./ 1944. A Dunántuli Szemle könyvei. 35 p.
- Szókinos és néphagyomány. Bp. 1948. MTA. 26 p. /Utazások a nyelv- és széptudományok köréből. 26. köt./8./
- A cseremiszek /marik/ népköltészete és szokásai. 1.köt. Gyűjt. és kiad. Bp. 1951. Akad. Kiadó 359. p.
- Mari szövegek. Tscheremissische Texte. Gyűjtötte és kiad. /Német ford. Raab Johanna./ 1.köt. Bp. 1957. Akad. K. XX. 692. p.

Folyóiratokban megjelent fontosabb cikkek.

- A magyar tagadó képző. Nyelvtud. Közl. 1909-1910. 39: 418-431. p.
- A votják és zürjén prolativusról. Nyelvtud. Közl. 1911-1912. 41: 247-274. p.
- A finnugor szóösszetételhez. Nyelvtud. Közl. 1913. 42: 345-426. p.
- Finnugor mondattani adalékok. Nyelvtud. Közl. 1915-1917. 44: 1-34. p.
- Cseremisz szófejtések. Nyelvtud. Közl. 1917-1920. 45: 338-345. p.
- A finnugor összehasonlító mondattanhoz. Nyelvtud. Közl. 1953-1954. 55: 252-261. p.
- Ősi temetkezés emléke a mari nyelvben. Nyelvtud. Közl. 1954-1955. 56: 283-291. p.
- Das finnisch-ugrische Indefinitum. Keleti Szle. 1913-1914. 130-178. p.
- Zur Geschichte der Finn. ugr. s. Laute. Finnisch-Ugrische Forsch. 1934. 22: 90-122. p.
- Zur Geschichte eines tscheremissischen Nominalbildungs-suffixes. Finn-ugr. Forsch. 1939. 26: 63-75. p.

Zur Kasuslehre des Finnisch-Ugrischen und Indogermanischen.
Indogerm.F. 1928. 46: 230-297.p.

Zur Komparativbildung in den Finnische-Ugrischen und Indo-
germanischen Sprachen. Indoger-
manische Forschungen, 1928.46:.
221-229.p.

A népnyelv mondattanához. Orsz. Néptanulmányi Egyesület
Évk. 1943.

Nyelvtörténeti és összehasonlító nyelvészeti tanulmányok.
u.o. 1944..

Arany János nyelvéhez. Magyar. Nyelv. 1950. 46: 341-344.p.

Megjegyzések az ormánysági nyelvjárás szókinoséhez. Népünk
és Nyelvünk. 1937.9. 222-223.p. ,

A székelyek dúrántuli kapcsolatai és a népies állatnevek.
Vasi Szemle, 1935.2.

A magyar halnevek történetéhez. Debreceni Szemle, 1932.
6: 399-402.p.

Élő és elavult növényneveinkről. uo, 1934, 8: 462-470.p.

Földrajzi nevek Ugocsa megyében. uo. 1941. 15:154-161.p.

Fokváltozás a magyarban. Magyar Nyelvőr, 1909. 38:443-451.p

Megfejtetlen névragok. Magyar Nyelvőr. 1910. 39: 194-200.p.

Két elhomályosult igenév. Magyar Nyelvőr. 1911.40:
294-300.p.

Az -ó, -ő képzős igenévről. Magyar Nyelvőr. 1913. 42:
340-350.p.

Névmási határozóink történetéhez. Magyar Nyelvőr. 1920.
49. 73-76, 115-118.p.

Lepke, pille, pillangó. Magyar Nyelvőr. 1929. 58. 13-18,
50-54.p.

Egy ritka kicsinyítő képzőről. Magyar Nyelvőr. 1929.58:
143-145.p.

A Halotti Beszéd olvasásához. Magyar .Nyelvőr, 1930. 59:
15-18.p.

A magyar tárgyrag eredetéhez. Magyar Nyelvőr, 1931.60:
63-64.p.

A magyar szóképzés történetéhez. Magyar Nyelvőr. 1933.62:
112-117.p.

A történeti mondattanhoz. Magyar Nyelvőr 1936. 65: 80-82.p.

Egy epe jelentésű régi magyar szó. Magyar Nyelvőr, 1937.
66: 71-74.p.

A magyar szókinos történetéhez. Magyar Nyelvőr. 1946.70:
9-12.p.

stb.stb.

Ismeretlen és ritka névszóképzők a mari és a permi nyelvekben. MTA. Nyelv- Irod. Tud. Oszt. Közl. 1955. 7: /?/ p.

A középfokképzés a finnugor és az indoeurópai nyelvekben. Antik Tanulmányok. 1955. 2: 254-258. p.

Neuere finnisch-ugrische morphologische Untersuchungen. Acta linguist. Acad. Sci. Hung. 1954. 4: 96-131. p.

u. a. magyarul: MTA. Nyelv. Irod. Tud. Oszt. Közl. 1954. 5: 39-70. p.

Ő-ző nyelvjárás Felső Dunántul. Magyar Nyelvőr. 1956. 80: 367-370. p.

Vozniknovenie padezsej v indoveropejszkih i finno-ugorshkih jazükah. Acta antiqua Acad. Sci. Hung. 1956. 4.

Az urali és indoeurópai duális történetéhez. /Előadás./ MTA. Nyelv- Irod. Tud. Oszt. Közl. 1957. 10: 347-366. p.

Ezekon kívül több száz kisebb-nagyobb cikk, tanulmány szófejtés és magyarázat különféle szakfolyóiratokban. Beke Ödön műveinek száma 1955-ig 1137 tételt tesz ki.

T a g a j á n l á s .

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 9. § /3/ bekezdése alapján a VI. Osztály javaslatára Benedikt Ottó levelező tagot előterjeszti rendes taggá való megválasztásra.

Benedikt Ottó 1897-ben született. Egyetemi tanulmányait Budapesten és Bécsben végezte és Bécsben nyerte el a műszaki doktori címet is 1930-ban "Vektordiagramme des Doppelschrittmotors" című értekezésével. 1933-ban a Szovjetunióba költözött és itt 1937-ben nyerte el a műszaki tudományok doktora címet, a moszkvai Energetikai Intézetben "Bonyolult nagytelítődésű mágneses körök új számítási módszere" című disszertációjával. 1939-ben a Közlekedésügyi Minisztérium moszkvai egyetemének tanára lett. Itt működött 1955-ig. Tevékenysége ipari terre is kiterjedt és több szovjetunióbeli villamos gyár szakértőjeként ipari alkotások kivitelezésében is közreműködött. 1955-ben a magyar kormány hívására visszatért Magyarországra és ez idő óta a Műszaki Egyetem Különleges Villamosgépek Tanszék tanszékvezető tanára.

A Tudományos Minősítő Bizottság hazatértekor a szovjetunióbeli tudományos minősítésnek alapján megadta a műszaki tudományok doktora címet, majd 1956-ban a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává választotta.

1957-ben munkásságáért Kossuth-díj ezüst fokozatot kapott.

A Szovjetunióban fejlesztette ki autodinnak elnevezett új találmányu villamosgépét. 1958. májusában a Szovjetunió Minisztertanácsa mellett működő Állami Tudományos Műszaki Bizottság elhatározta egy autodinnal foglalkozó tudományos laboratórium szervezését Moszkvában. A

leningrádi Villamos Hegesztő Berendezések Intézete már felajánlotta a Szovjet-Magyar Tudományos Együttműködési Bizottságon keresztül a Magyar Tudományos Akadémianak, hogy a budapesti Akadémiai Csoporttal együttesen újfajta autodint kíván kidolgozni hegesztés céljaira.

A Szovjetunióban orosz nyelven könyve jelent meg, majd német nyelven adták ki könyvét az autodinről.

Nagyjelentőségű találmánya az egyfázisú kommutátoros vontatómotor, amely a szovjet tankönyvekben "Benedikt-motor" néven szerepel. Másik, újabban kidolgozott találmánya az újfajta egyfázisú mozdony, amelyről a Magyar Tudományos Akadémia 1956. évi nagygyűlése alkalmából számolt be. Ennek a találmánynak megvalósítása a Kohó- és Gépipari Minisztérium, valamint a Német Demokratikus Köztársaság megfelelő minisztériuma közötti megállapodás alapján, egy berlini és egy drezdai gyárban már folyamatban van.

További találmánya egy aszinkron vontató-motorokkal ellátott Diesel mozdony, melynek továbbfejlesztését a Szovjetunió Közlekedésügyi Minisztériuma tervbevette. Ezen Diesel mozdonnyal összefüggő problémák kidolgozására megállapodás jött létre az illetékes leningrádi akadémiai intézet és a magyarországi Akadémiai Csoport között.

Nomografikus módszert dolgozott ki a bonyolult, erősen telítődött mágneses körök problémáival kapcsolatban. Az erre vonatkozó elméletet tartalmazó könyvet 1953-ban Moszkvában adták ki, magyar nyelven 1958. elején jelentette meg az Akadémiai Kiadó, jelenleg pedig a könyv németnyelvű fordítása van folyamatban.

Publikációinak száma mintegy 35, találmányainak száma pedig 30. Ezeknek listáját csatoljuk.

B u d a p e s t, 1958. október 1.

Hevesi Gyula s.k.
akadémikus

Ratkovszky Ferenc s.k.
akadémikus

Benedikt Ottó munkássága.

Die Akkumulation des Kapitals bei Wachsender organischen Zusammensetzung. /1929./ Cikk az "Unter dem Banner des Marxismus" című bécsi tudományos folyóiratban .

Ugyanaz orosz nyelven. /1930./ Cikk a "Pod znamenem Marxizma" című moszkvai tudományos folyóiratban.

Vektordiagramme des Doppelschrittmotors. /1930./ Disszertáció a "doktor ingénieur" tudományos fokozat elnyerésére. /Bécsi műegyetem./

Egy új 50 periódusú egyfázisú kommutátoros motor. /1935/ Cikk az "Elektricseszto"-ban /Moszkva/

A "Dinamo" Gyarban készülő új egyfázisú kommutátoros motor elmélete /1935/. Cikk a "Bulletin Zavoda Dinamo"-ban /Moszkva./

A mágneses jellemzőknek a villamosgepek forgórészenek aktiv rétegeben keletkező eloszlásának a problémája. /1937./

Új nomografikus módszer a villamosgepek mágneses viszonyainak megállapítására. /1937./ Cikk az "Elektricseszto"-ban.

Telítődött mágneses körök új számítási módszere. /1937./ Disszertáció a "műszaki tudományok doktora" fokozatának elnyerésére. /Moszkvai Energetikai Intézet./

A telítődött pólussaru alatti indukció-eloszlás megállapításának új módszere /1938./ Cikk az "Elektricseszto"-ban.

Új módszer a forgórészek hornyaiban keletkező fluxusok meghatározására. /1938./ Cikk az "Elektricseszto"-ban.

Az 50 periódusú egyfázisú kommutátoros motor problémái. /1938./ Cikk az "Elektricseszto"-ban.

Villamosgepek különböző fluxusai által előidezett veszteségek oszlokkéntesének problémája /1938./ Cikk a "Bulletin zavoda Dinamo"-ban.

Új módszer a villamosgépek veszteségeinek csökkentésére.

/1938./ Cikk a "Bulletin zavoda Dinamo"-ban.

Az 50 periódusu egyfázisu kommutátoros motor néhány kérdéséről. /1939/ Cikk Az "Elektricseszto"-ban.

Felelet Sildiner elvtársnak /1939/ Cikk a "Vesztnik elektropromüslenoszti"-ban. /Moszkva./

Az autodinnal végzett kísérletek eredményei. /1946./ Egy vezetésem alatt álló tudományos kollektívának könyvalaku zártkörű munkája. /MIIT. Moszkva./

A vonatvilágítás céljára felhasznált autodin stabilitásának vizsgálata. /1946./ Egy vezetésem alatt álló tudományos kollektívának könyvalaku zártkörű munkája. /MIIT, Moszkva/

Az autodinnak a feszültségszabályozás területén keletkező néhány problémájáról /1947./ Egy vezetésem alatt álló tudományos kollektívának könyvalaku zártkörű munkája. /MIIT, Moszkva/

A villamosgép automatika terén kifejlesztett új kapcsolások kísérleti megvizsgálásának eredményeiről. /1948./ Egy vezetésem alatt álló tudományos kollektívának könyvalaku zártkörű munkája. /MIIT. Moszkva./

Erősen telítődött egyenáramu gépek, különösen a vontatómotorok nomografikus számításának problémája. /1948./ Cikk a "Vontatás célját szolgáló villamos berendezések" című, a MIIT által kiadott könyvben.

A fázisváltóban és a villamoshajtás céljaira használható más hasonló gépekben lejátszódo jelenségek vektor-ábrázolásának új módszere. /1948./ Cikk a "Vontatás célját szolgáló villamos berendezések" című, a MIIT által kiadott könyvben.

Az autodinnak az ipar különböző területein való felhasználásának műszaki feltételeit tartalmazó terv és a megfelelő kapcsolások. /1949/ Egy vezetésem alatt álló tudományos kollektíva könyvalaku, zártkörű munkája. /MIIT. Moszkva./

Villamos-koróziós szerszámgépek táplálására szolgáló autodin elmélete./1950./ Egy vezetésem alatt álló tudományos kollektiva könyvalaku, zártkörű munkája./MIIT.Moszkva/

A feszültség önműködő stabilizálására szolgáló két különböző kapcsolásban működő autodin stabilitási feltételeinek vizsgálata. /1951./ Könyvalaku zártkörű munkám /MIIT./

Rádió berendezések táplálására szolgáló forgóáram átalakító súlyának és méreteinek csökkentésére irányuló vizsgálat. /1952./ Egy vezetésem alatt álló tudományos kollektiva könyvalaku, zártkörű munkája./MIIT./

Aszinkron vontatómotorokkal ellátott diesel mozdonyok építési lehetőségének megvisszsgálása./1952./ Egy vezetésem alatt álló tudományos kollektiva könyvalaku, zártkörű munkája.

Erosen telítődött bonyolult mágneses körök nomografikus számítása. /1953./ Könyvem a "Goszenergoizdatelsztvo" kiadásában.

A gyorsműködésű hegesztő autodin elmélete és számítása./1954./ Könyvalaku, zártkörű munkám.

Autodin, az új villamosgép. /1955./ Könyvem, megjelent a MIIT kiadásában.

Eine neue Berechnungsmethode für komplizierte stark gesättigte magnetische Kreise. /1957./ Cikk az "Acta Technica"-ban.

Die neue elektrische Maschine "Autodyne". /1957./ Könyvem a Magyar és a Berlini Akadémiai Kiadók kiadásában.

Die neue elektrische Maschine "Autodyne". /1958./ Cikk a "Periodica Polytechnica"-ban.

Nagytelítésű bonyolult mágneses körök új számítási módszere. /1958./ Könyvem a Magyar Akadémiai Kiadó kiadásában. /Oroszból fordítva./

Aszinkron vontatómotorokkal rendelkező új dieselmotordony.
/1958./ Cikkem két társszerzővel. Megjelent a "Tranzsel-
doriszdatesztvo" által kiadott brosúrában.

Az autodin elméletének elemei./1958./ Cikk az "Elektri-
csesztvo"-ban.

II. Legfontosabb találmányok felsorolása.

Getriebe./1927./ Bécs..

Synchronmaschine./1928./ Bécs.

Wattmeter. /1931./ Bécs.

Scheinleistungszähler./1931/ Bécs.

50 periódusu, egyfázisu kommutátoros motor./1933./Moszkva.

Vasból készített kommutátorok jó kommutációjának biztosítá-
sára szolgáló eszköz./1934./ Moszkva.

Egyfázisu kommutátoros motor. /1934-1935./ A Szovjetunió
által több kapitalista országban bejelentve.

Forgó szinkrongép./1950./ Moszkva.

Egyenáramnak váltakozó árammá való átalakításra szolgáló
gép / 1952./ Moszkva.

A kommutációnak kommutátoros gépekben történő önműködő
biztosításának univerzális eszköze./1952./ Moszkva.

Háromfázisu kommutátoros gépek széles határok közötti folyto-
nos szabályozására szolgáló kapcsolás./1952./ Moszkva.

Folytonosan változó frekvencia megvalósítására szolgáló
kapcsolás. /1952./ Moszkva.

Váltakozóáramu kommutátoros generátorokban keletkező transz-
formátoros feszültségek kompenzálására szolgáló kapcsolás.
/1953./ Moszkva.

Egyfázisu kommutátoros motorok indítást biztosító kapcsolás.
/1953./ Moszkva.

Kommutátoros motorok vezérlési teljesítményének csökkentésére és vezérlési pontosságának növelésére szolgáló kapcsolás. /1954./ Moszkva.

Egyfázisu vontatómotorok párhuzamos munkáját biztosító kapcsolás. /1954./ Moszkva.

Szinkrongenerátor. /1954./ Moszkva.

A terhelőáramkörnek és a gerjesztő-áramkörnek szétbontásuk nélküli átkapcsolására szolgáló eszköz. /1954./ Moszkva.

Egy kommutátoros motorból és egy aszinkron gépből álló gépcsoport átkapcsolásának eszköze. /1954./ Moszkva.

Ward - Leonard gépcsoportot helyettesítő kommutátornélküli gépcsoport. /1956. Budapest.

Egyfázisu kommutátoros motor. /1956./ Budapest.

Egyfázisu kommutátoros motorokban fellépő transzformátoros feszültség megsemmisítésére, vagy nagyarányu csökkenésére szolgáló eszköz. /1956./ Budapest.

50 periódusu egyfázisu kommutátoros motorok indítását, rekuperációs fékezését és teljesítménytényezőjük javítását biztosító segédcsoport. /1956./ Budapest.

Egyfázisu kommutátoros motorok gerjesztőtekercseinek párhuzamosan kapcsolhatóságát biztosító eszköz. /1956./ Budapest.

Egyfázisu kommutátoros motor. /1957./ A Magyar Állam által Bécsben bejelentve.

Egyfázisu kommutátoros motorokban fellépő transzformátoros feszültségek megsemmisítésére, vagy nagyarányu csökkenésére szolgáló eszköz. /1957./ A Magyar Állam által Bécsben bejelentve.

50 periódusu egyfázisú kommutátoros motorok indítását, rekuperációs fékezését és teljesítménytényezőjük javítását biztosító segédgépcsoport. /1957./ A Magyar Állam által Bécsben bejelentve.

Egyfázisú kommutátoros motorok gerjesztőtekercseinek párhuzamosan kapcsolhatóságát biztosító eszköz. /1957./ A Magyar Állam által Bécsben bejelentve.

Autodin. /1957./ Budapest.

Autodin. /1958./ A Magyar Állam által több kapitalista országban bejelentve.

T a g a j á n l á s .

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 9.§ /3/ bekezdése alapján a VI. Osztály javaslatára Bognár Géza levelező tagot előterjeszti randes taggá való megválasztásra.

Bognár Géza 1909-ben született. Az Akadémia levelező tagja. Az MTA főtitkárhelyettese. A Híradástechnikai Főbizottság elnöke. A Távközlési Kutató Intézet igazgatóhelyettese. Kétszeres Kossuth-díjas.

Tudományos kutatómunkája elsősorban műszaki alkotásokban jutott kifejezésre. Fő működési területe a mikrohullámu rádióösszeköttetések és a mikrohullámu lokátorok területére esik. A mikrohullámu lokátorok területén új lokátor elvet dolgozott ki, amely elvnek az alkalmazása lényegesen megnöveli a lokátor hatótávolságát és információadásának sebességét. Ennek az elvnek az alkalmazásával évekkel megelőzte a külföldi fejlődést.

Hazai vonatkozásban a mikrohullámu rádióösszeköttetések területén kidolgozta az első hazai impulzusmodulált berendezést, amely alapját képezi a jelenleg gyártott és exportált 24 csatornás mikrohullámu rádióösszeköttetéseknek.

Vezetésevel megépült a Távközlési Kutató Intézetben a 4000 MHz-en működő televíziós műsor és több száz telefoncsatorna átvitelére alkalmas szélessávú rádióösszeköttetés, amely a hazai gyártás alapjául szolgál, és alapját képezi a hazánkban megvalósuló mikrohullámu láncnak. Jelenlegi kutatásai a mikrohullámu rádióösszeköttetések jel/zaj viszonyának megjavításával vannak kapcsolatban.

Tudományos kutató és irányító munkája eredményeképpen a hazai mikrohullámu kutatás oly fejlődésnek indult, amely révén hazánk ebben az igen gyorsan fejlődő és nagy

jelentőségü tudományágban rövid idő alatt nemzetközi viszonylatban is élvonalba tudott emelkedni.

Emberi magatartását, irányító munkáját, haladó gondolkodás és építő magatartás jellemzi.

A fentiek alapján érdemesnek tartjuk és ajánljuk akadémiai rendes tagságra.

Budapest, 1958. október 1.

Hevesi Gyula s.k.
akadémikus

Winter Ernő s.k.
akadémikus

T a g a j á n l á s .

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 9.§ /3/ bekezdése alapján a VII. Osztály javaslatára Gerecs Árpád levelező tagot előterjeszti rendes taggá való megválasztásra.

Gerecs Árpád /született 1903-ban/ a Budapesti Műszaki Egyetemen 1926-ban vegyészmérnöki oklevelet szerzett, majd 1926-tól 1938-ig Zemplén Géza professzor mellett mint tanársegéd működött. Közben megszerezte a műszaki doktori oklevelet és a műegyetemi magántanári képesítést. Ezután 1 évig a Wander Vegyészeti Gyár kutatólaboratóriumában, majd 1939-től 1950-ig a Chinoin Gyógyszergyárban részben kutatóvegyészi, részben mérnöki munkakörben dolgozott, s végül e gyár műszaki igazgatói tisztét is ellátta. 1950-től 1952-ig a Szerves Vegyipari Kutató Intézet, 1952-től 1956-ig a Gyógyszeripari Kutató Intézet igazgatói állását töltötte be. 1950-ben a Szegedi Tudományegyetem Alkalmazott Kémiai Tanszékére egyetemi tanárrá nevezték ki, s végül 1955-ben az ELTE Természettudományi Karán a Kémiai Technológiai Tanszék vezetését vette át. 1951-ben a Magyar Tudományos Akadémia lev.taggá választotta. 1950-ben Kossuth-díjjal tüntették ki. Tagja a VII. Osztály osztályvezetőségének, a Tudományos Minősítő Bizottságnak, valamint a Tudományos és Felsőoktatási Tanácsnak.

Gerecs Árpád tudományos tevékenységét Zemplén Géza közvetlen munkatársaként kezdte meg. Tudományos munkásságának első része a szénhidrátok területére esik. Idevágó kutatási eredményei közül különösen kiemelendők az anomer glykosidok képződésére vonatkozó megállapításai, továbbá a rutinose szerkezetének felderítése és szerkezetbizonyító szintézisének a megvalósítása. Ezeket, továbbá az egyéb szénhidratkémiai vizsgálatokat a szénhidratkémiai szakirodalom gyakran idézi.

Gerecs Árpád tudományos kutatásainak második

része a szerves kémia különféle területeire esik, s ez a gyógyszeriparral és szerves vegyiparral kapcsolatos sokoldalú kutatóvegyészi tevékenységét tükrözi. Hogy ez a vegyészi tevékenysége nem a praktícizmus felszínén mozog, hanem mindenkor a probléma mélyreható tudományos elemzésének útján halad, azt a Fries-reakció mechanizmusára vonatkozó, továbbá a tetrahydrofurfurylalkohol többirányú átalakításával kapcsolatos eredményes kutatásai különösképpen igazolják.

Gerecs Árpád tudományos közleményei, nagy nemzetközi publicitású folyóiratokban jelentek meg. Ezek kutatási eredményeinek egészét nem tükrözik hiánytalanul, mert a gyógyszeriparral és szerves vegyiparral kapcsolatos tudományos kutatási tevékenységének néhány eredménye részben saját neve alatt, részben a Chinojn Gyár neve alatt bejelentett szabadalmakban van lefektetve.

Külön kiemelendő az az értékes munkásság, amelyet Gerecs Árpád a tudományszervezés terén az Akadémián kifejt, egyrészt mint a Szerves Kémiai Technológiai Bizottság elnöke, másrészt mint a VII. Osztály osztályvezetőségének tagja.

A fenti indokok alapján ismételten javasoljuk Gerecs Árpád lev. tagnak rendes taggá való megválasztását.

B u d a p e s t, 1958. október 3.

Bruckner Győző sk.
akadémikus

Csűrös Zoltán sk.
akadémikus

Fodor Gábor s.k.
akadémikus

Gerecs Árpád munkássága.

- 1./ Beiträge zur Konstitution des Solamins.
/Társszerző: G. Zemplén./
Ber. 61, 2294 /1928./
- 2./ Beiträge zur Kenntnis des Phlorrhizins und des Quercetins.
/Társszerzők: G. Zemplén, Z. Csűrös,
S. Aczél./
Ber. 61, 2486 /1928./
- 3./ Notiz zur Synthese des Rohrzuckers.
/Társszerző: G. Zemplén./
Ber. 62, 984 /1929./
- 4./ Einwirkung von Quecksilbersalzen auf Acetohalogenzucker.
IV. Mitteil.: Direkte Darstellung der Alkylbioside der
Reihe.
/Társszerző: G. Zemplén./
Ber. 63, 2720 /1930./
- 5./ Einwirkung von Quecksilbersalzen auf Acetohalogenzucker.
VI. Mitteil.: Synthese von Gentiobiose und Cellobiosido
-6- glykose-Derivaten.
/Társszerző: G. Zemplén./
Ber. 64, 1545 /1931./
- 6./ Einwirkung von Quecksilbersalzen auf Aceto-halogen-
zucker. V. Mitteil.: Synthese der Dekaacetyl-1-~~2~~-methyl
-~~2~~- und - - cellobiosido-6-glykose.
/Társszerzők: G. Zemplén, Z. Bruckner.
Ber. 64, 744 /1931./
- 7./ Einwirkung von Quecksilbersalzen auf Acetohalogenzucker,
VIII. Mitteil.: Synthese der Tridekaacetyl -1 -~~2~~-
methyl -6-~~2~~- cellobiosidogentiobiose.
/Társszerzők: G. Zemplén./
Ber. 64, 2485 /1931./
- 8./ Einwirkung von Quecksilbersalzen auf Acetohalogenzucker.
IX. Mitteil.: Synthese von Derivaten der β -1-~~2~~-
Rhamnosido-6-d-glykose.
/Társszerző: G. Zemplén./
Ber. 67, 2049 /1934./
- 9./ Konstitution und Synthese der Rutinose, der Biose des
Rutins.
/Társszerző: G. Zemplén./
Ber. 68, 1318 /1935./
- 10./ Über Robinobiose und Kämpferol-rhamnosid.
/Társszerző: G. Zemplén./
Ber. 68, 2054 /1935./

- 11./ Verhalten der Glucose gegen Rhodanwasserstoffsäure.
/Társszerzők: G.Zemplén, M.Rados./
Ber. 69, 748 /1936./
- 12./ Über die Verseifung acetylierter Kohlenhydrate.
/Társszerzők: G.Zemplén, J.Hadácsy/
Ber. 69, 1827 /1936./
- 13./ Synthese der Luitanicosis /Chavicol -f- - rutinoids/
des Glykosids aus Cerasus lusitana Lois.
/Társszerző: G.Zemplén./
Ber. 70, 1098 /1937./
- 14./ Verhalten der Fructose gegen Rhodanwasserstoffsäure.
/Társszerző: G.Zemplén./
Ber. 71, 590 /1938./
- 15./ Einwirkung von Quecksilbersalzen auf Acetohalogenzucker.
XI.Mitteil.: Synthese einiger Derivate der ~~2~~ -1- -
Rhamnosido-6-d-galaktose.
/Társszerzők: G.Zemplén. H.Flesch./
Ber. 71, 774 /1938./
- 16./ Darstellung der Rutinose aus Rutin ohne Ferment-
wirkung.
/Társszerző: G.Zemplén./
Ber. 71, 2520 /1938./
- 17./ Adatok a Fries-reakcióhoz:
M.T.A. Kem.Tud. Oszt. Közl. III. 77,
/1953./
- 18./ Über neue Disteryl-Acetate und Steryl-Enolæther.
Darstellung von Testosteron aus Dehydro-Epiandrosteron.
/Társszerző: I.Kollonitsch:/
Acta Chimica 1, 281 /1951./
- 19./ A 2 metil -4-amino-5-/etoximetil/-pirimidin javított
szintézise.
/Társszerzők: G.Fodor, J.Kiss,
J.Kollonitsch, J.Wein, Ö.Kovács./
Zsurnal Obscei Himii 21, 189
/1951./
- 20./ Zur Chemie des Furans.
/Társszerzők: R.König, Z.Földi./
Acta Chimica 3, 157 /1953./
- 21./ Beiträge zur Rolle der Salzsäure bei der Fries-
Reaktion. I.
/Társszerzők: T.Szell, M.Windholz./
Acta Chimica 3, 459 /1953./

- 22./ Beiträge zur Rolle der Salzsäure bei der Fries
Reaktion II.
/Társszerzők: M.Windholz, Gy.Sipos/
Acta Chimica 4, 124 /1954./
- 23./ Beiträge zur Rolle der Salzsäure bei der Fries-
Reaktion III.
/Társszerző: M.Windholz./
Acta Chimica 8, 295 /1955./
- 24./ Über mit Aluminiumchlorid gebildete Ringkomplexe.
/Társszerző: M.Windholz./
Acta Chimica 2, 193 /1954./
- 25./ Über den Mechanismus der Fries-Reaktion.
/Társszerző: M.Windholz./
Naturwissenschaften 42, 414
/1955./
- 26./ Adatok a 2-metil-4-amino-pirimidin-5-aldehyd elő-
állításához.
/Társszerzők: Feher Ö., Fuchs O./
Magyar Kémiai Folyóirat 61, 112
/1955./
- 27./ Synthesen aus Tetrahydrofurfurylalkohol. I.
/Társszerző: M. Windholz./
Acta Chimica 14, 333 /1958./
- 28./ Synthesen aus Tetrahydrofurfurylalkohol II.
/Társszerző: M.Windholz./
Acta Chimica 14, 417 /1958./
- 29./ Die Darstellung einiger Glucopyranosyl-benzol-Ab-
kömmlinge.
/Társszerző: M.Windholz./
Acta Chimica 13, 231 /1957./

Szabadalmak és szabadalmi bejelentések.

- C-6233 alapszám: Eljárás fenolok kinyerésére. 1948. máj.12.
C-6266 " Eljárás ipari gázvizek kátrányrészeinek
leválasztására.1949. dec.14.
C-6274 " Eljárás fenolok kinyerésére vizes olda-
tokból. 1948. okt.28.

- CJ-7 alapszám: Eljárás vizes penicillin oldatok töményítésére vagy teljes víztelenítésére. 1949. szept. 16.
- CJ-8 " Eljárás vizes penicillin oldatok töményítésére. 1950. okt. 18.
- CJ-9/1 " Eljárás aktiv szénen elnyelt penicillinnek szénből való kivonására. 1949. szept. 24.
105. lajstromszám: Eljárás metalinsav előállítására. 1949. okt. 26.
- 119 " Eljárás 2-metil-4-amino-5-etcximetil-pirimidin előállítására. 1951. máj. 4.
205. " Eljárás: penicillinnek vizes oldatából való kinyerésére. 1949. dec. 9.
- Ge-243/1 alapszám: Eljárás műszálintermedierek előállítására. 1957. ápr. 27.
- Ge-246/1 " Eljárás 4-oxi-valeraldoxim előállítására. 1957. máj. 10.
- Ge-266/1 " Eljárás glikoldimetakrilát előállítására. 1957. márc. 4.

T a g a j á n l á s .

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 9.§ /3/ bekezdése alapján a VII. Osztály javaslatára Korach Mór levelező tagot előterjeszti rendes taggá való megválasztásra.

Korach Mór 1888-ban született. 1911-ben végezte a Budapesti Műegyetemet. 1912-ben főleg politikai okokból - Olaszországba vándorolt. Itt Páduában egyetemi, tanársegéd-ként Panebianco professzor mellett dolgozik. Később Faenzában a kerámiai kutatóintézet és iskola műszaki tagozatának vezetője. 1925-ben meghívást kap a bolognai egyetemre az akkor megalakított mérnök-vegyészeti főiskola vegyipari gépészeti tanszékének vezetésére. Ebből az alkalomból adja ki az első olasz kerámiai technológiai tankönyvét.

Szilikátipari technológiai kutatásai a kerámiai ipar ugyszólván minden területére kiterjedőek.

Első kutatásai a cassius biborra vonatkoznak és több éven át az olasz kerámiai nyersanyagok tanulmányozásával és ipari alkalmazásával foglalkozik. Vizsgálatokat folytat a kőagyaggyártásnál zsugorító nyersanyagként alkalmazott abruzzai cinerit /vulkáni hamu/ felhasználására, valamint alacsony hőfokon zsugorodó oxidos olasz nyersanyagok megismerésére és alkalmazására. Foglalkozott az olasz relief-festessel kapcsolatban majolika -technikai kutatásokkal, az alkáliföldfémoxidok kerámiai szerepével stb.

1923-ban kezdett kementotechnikai tanulmányokkal foglalkozni. Kezdeményezésére vezették be Olaszországban a kerámia elektromos égetést, amellyel az olasz kerámiai ipar az egész világon élenjáróvá vált. A világ első ipari méreteken működő magas-hőfoku elektromos alagút-kemenoái Korach Mór tervei alapján épültek fel Olaszországban.

1932-ben megtervezett és megindított egy fajanszgyárat Rhodosz szigetén, amely ma is működik.

Kemencetechikai munkáival párhuzamosan foglalkozott a kerámia területén egy magnéziumtartalmu kordierites hőálló pórcellán kidolgozásával. Kidolgozta továbbá egy új csempegyártási eljárásnak, a kervitcsempének technológiáját, melynek gyártása több országban folyik. Eljárást dolgozott ki magasfrekvenciájú szigetelőanyagok gyártására is.

A cementgyártás területén főleg a puzzolán cementekkel és a cementégetés technikájával foglalkozott. Eljárást dolgozott ki használt kenőolajok regenerálására is, amely Olaszországban ipari alkalmazást nyert.

26 idegennyelvű, 15 magyar nyelvű publikációja és 3 könyve jelent meg.

Számos találmányát szabadalom védi.

Kerámiai vonalon Olaszországon kívül Magyarországon, Franciaországban, Belgiumban, Hollandiában, Angliában és Romániában dolgozott, mint nagy ipari vállalatok tudományos tanácsadója.

A Magyar Tudományos Akadémia 1956. évi Közgyűlése akadémiai levelező taggá választotta. 1957-ben kinevezték a Műszaki Egyetem Kémiai Technológiai Tanszékére egyetemi tanárnak.

Levelező taggá való választása óta az Acta Technica-ban jelentek meg publikációi. A kervitcsempé gyártására vonatkozó szabadalmazott eljárását ezen időszakban vezették be a Szovjetunióban, Lengyelországban és más országokban Korach professzor személyes konzultációja alapján.

A fentiek alapján javasoljuk akadémiai rendes taggá való megválasztását.

MSZMP tag, az Akadémia tudománypolitikai munkájában
tevékenyen résztvesz, a Kémiai Tudományok Osztálya vezetősé-
gének tagja.

B u d a p e s t, 1958. október 9.

Erdey László s.k.
akadémikus

Buzágh Aladár s.k.
akadémikus

Erdey-Gruz Tibor s.k.
akadémikus

Csűrös Zoltán s.k.
akadémikus

Korach Mór munkássága.

- 1./ "Un nuovo apparecchio d'aviazione e i getti dei fluidi i fluidi" Il Monitore Technico, Milano 20.febr.1918.
- 2./ "Dati statistici relativi all'industria delle ceramiche /laterizi esclusi/ in Italia" Faenza /Bollettino del Museo Intern. delle Ceramiche di Faenza/. Fasc. I-II.1920.
- 3./ "Metodi di Studio Microscopi della Ceramica". Faenza. " III-IV.1920.
- 4./ "Sulla porpora de Cassio" Faenza. " I.1921.
- 5./ "Sulla temperatura delle fornaci da maiolica a fiamma diritta"
- 6./ "Sui forni contiui a galleria e sul sistema Herda" Faenza. " I-III.1922.

- 7./ "Sul concetto del rendimento termico di fornace e su alcuni erroridi A. Bigot" I Laterezi Ed Affini, Milano, 12. Anno I. 1923.
- 8./ "Relazioni del direttore ing. Maurizio Korach sull'attività svolta negli anni 1920-1926." Regia Scuola di Ceramica in Faenza, 1926.
- 9./ "Decomposizione del calcare negli ceramici" Atti II. Congr. Naz. Chim. Pura e Appl. Palermo, 1926.
- 10./ "Forno elettrico per la cottura delle ceramiche" Corriere Dei Ceramisti, Dicembre 1928./Anno IX./
- 11./ "Il problema dei silicati in Italia." Le Industrie dei Silicati. Milano, Gennaio. 1929.
- 12./ "I caolini e le terre refrattarie della Sardegna" Roma; Tip Camera Deputati, 1931.
- 13./ "Ancora il problema dei refrattari nazionali" L'Industria del Vetro e della Ceramica. III. 1932.
- 14./ "Rigenerazione degli olii usati col procedimento Korach-Randaccio" Ed Appl. Milano. V. 1932. Giornale di Chimica Industriale
- 15./ "Esperienze sull'effeto degli ossidi Alcalino-terrosi begli impasti dera- mici." L'Industria del Vetro e della Ceramica, Faenza. VII. 1933.
- 16./ "Una nuovo porcellana per isolatori." L'Elettrotecnica. 15. II. 1934.
- 17./ "La Sacra Famiglia" di Carlantonio Grue di Castelli" Faenza. Fasc. III. 1947.
- 18./ "Defizione tecnologica del termine Ceremica" Faenza " IV-VI. 1949.
- 19./ "Che accade al telescopio di Palomar ?" Coelum, 5-6. 1949.
- 20./ "Sulla cottura a fiamma nella ceramica" Atti del Convegno per il Commercio estero della ceramica. Vicenza, 10. settembre. 1950.
- 21./ "Del concetto di Rendimento ternico dei forni" L'Industria della ceramica. E. Silicati. Milano, III. 1951.

- 22./ "Theorie du four tunnel et cuisson rapide sandwich I." 1955. Acta Technica. Tom. XI. Fasc. I-II.
- 23./ "Cottura in forni sandwich e in forni a galleria normale" La Ceramica. Milano, ag. 1955.
- 24./ "Prodotti ceramici" /Cesare Feri: Guida dei principali prodotti chimici, I. Vol./ Bologna. Nicola Zanichelli Ed. 1955. 197-211 old.
- 25./ "Die Technologie der Kervit-Platten-Herstellung." Silikattechnik, 1955. XII. 12. sz.
- 26./ "Theorie und Technologie der Kervit-Platten-Herstellung." Acta Technica. Tom. XIV. Fasc. 3-4. 1956.

II. Magyar nyelvű publikációk.

- 1./ "Herend és a kerámiai ipar- művészet problémája a népi demokráciában" Építőanyag, 1953. I. 16. old.
- 2./ "Az alagutkemence és a szendvics gyorségetés." 1953. VIII. IV. 262. o.
- 3./ A tudományok osztályozása. Akadémiai Értesítő. 1954. X-XI. 281. old.
- 4./ "A hazai kutatás problémái." Magyar Technika. 1954. XI. 645. o.
- 5./ "Bevezetés Vándor József: Hatványtörvények és jelentőségük a műszaki tudományban." c. tanulmányhoz. Építésügyi Kiadó. 1954. XII.
- 6./ Beszéd az építőanyagipari kutatók II. konferenciáján. Építőanyag. 1955. január.
- 7./ Szilikátiparunk helyzetéről. Műszaki Élet. 1955. V. 11. old. 5.
- 8./ "Az alagutkemence elmélete és a szendvics gyorségetés." Magyar Energiagazdaság. 1955. VII. 246. old.
- 9./ "Műszaki felsőoktatásunk kérdéséhez." Műszaki Élet. 1955. VIII. 20. 9. o.

- 10./ "Társadalmi. forradalom és műszaki forradalom." Műszaki Ílet. 1955. XII.20.1.old.
- 11./ Fémkohászat és Szilikátkohászat" Műszaki Ílet. 1955. XII.20. 1.old.
- 12./"Az új technika alkalmazása a szilikátiparban" /Beszéd az Építőanyagipari Kutatók III. konferenciáján./ Építőanyag. 1956. 1.sz. 3.o.
- 13./ "Vándor József" Magyar Kémikusok Lapja. 1956.II. 51.old.
- 14./ "Mit jelent számunkra Wartha Vince?" Természet és Társadalom. 1956. IV. 215. old.
- 15./ "A matematika szerepe a technológiai /gyakorlati/ tudományokban." Építőanyagipari Közp.Kutató Intézet Tudományos Közleményei, 1957.
- 16./ A technológia módszertana. Magyar Tudomány 1957. V-VI.

III. Könyvek.

- 1./ Elementi di tecnologia ceramica" Faenza, Tip. Lega 1926.
- 2./ Lezioni di impianti chimici" Bologna, Università, 1.kiadás 1927. 2. kiadás 1929./1930./
- 3./ La porcellana italiana senza vernice. Soc.Anon.Tip."La Fiorita" Teremo 1933.

T a g a j á n l á s .

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 9.§ /3/ bekezdése alapján, a II. Osztály javaslatára Ortutay Gyula levelező tagot előterjeszti rendes taggá való megválasztásra.

Ortutay Gyula jelenleg 48 éves, egyetemi tanulmányait Szegeden végezte. Egyik alapítója volt a Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiumának, amely a falukutatás terén úttörő munkát végzett. Ortutay Gyula Szeged Környékén kívül Szabolcs megyében folytatott néprajzi kutatásokat. Irodalmi munkásságát 1933-ban kezdte, első munkái, amelyek egyrészt a néprajz társadalomtörténeti és elméleti kérdéseire vonatkozó fejtegetéseket tartalmaznak, már tükrözik tudományos érdeklődésének fő vonalait. 1935-ben a Széchenyi Könyvtárban dolgozott gyakornokként, majd a Rádió Irodalmi Osztályán lektor, később osztályvezető helyettes lett. Budapestre kerülésétől fogva egyre nagyobb mértékben vett részt a német politikai nyomás elleni szervezkedésben. 1944. márciusában felmondta a Rádiónál betöltött állását, egyideig könyvkereskedésben dolgozott, majd családjával együtt illegalitásba vonult. Ebben az időszakban tevékeny szereplője volt az ellenállási mozgalomnak.

1933-tól 1945-ig 90 munkája jelent meg nyomtatásban. Ezeknek egy része recenziós, kritikai és ismeretterjesztő cikk. Munkásságának e korszakából kiemelkedik számos folklorisztikai szövegkiadás /Nyíri és rétközi parasztmesék /1935./, Székely népballadák /1935./, Magyar parasztmesék /1936./, Bátorligeti mesék /1937./ Fedics Mihály meséi /1940./ néprajzi tanulmány/Szerелеm Ajakon a házaseletig/1934./, Népköltészet és műköltészet /1941/ Régi magyar varázslóasszonyok /1942./ König Matthias in der mündlichen Überlieferung der Donauvölker

/1942./ stb./, módszertani és tudománytörténeti cikkek /A magyar népköltési gyűjtemények története /1939./, Néprajz és közműveltség /1940./, Ujabb néprajzi irodalmunk /1941./, stb./ és olyan kiemelkedő jelentőségű, új szempontokat hozó összefoglalás, mint a Magyar népismeret /1937./, Rákóczi két népe /1939./, Kis magyar néprajz /1940./, A magyar népművészet /1941./. A felszabadulás előtt szerkesztője volt a Magyarságtudomány c. folyóiratnak és annak könyvsorozatának.

A felszabadulás után 1945. január 18-án a Magyar Központi Híradó vezetője lett és 1947. márciusáig vezette a Rádió, a Távirati Iroda és a Filmiroda munkáját. 1947. március 15-től 1950. február 26-ig vallás- és közoktatásügyi miniszter volt, 1950. március 1-től 1952. december 31-ig a Múzeumok és Műemlékek Országos Központjának elnökeként vezette a magyar múzeumok nagyszabású újjászervezését. Közben egyetemi tanárként előadásokat tartott a Bölcsészettudományi Karon. 1953. január 1-től az Egyetem vált fő munkahelyévé, ahol a Folklor Tanszék vezető professzora, 1957. június 15-étől pedig az Eötvös Lóránd Tudományegyetem rektora. 1954. óta a Hazaffas Népfront Országos Tanácsának tagja, 1957. novembere óta főtitkára. 1956. augusztus óta az Országos Béketanács alelnöke. 1945. és 1953. között országgyűlési képviselő.

Ortutay Gyula élénk közéleti tevékenysége mellett jelentékeny tudományos és tudányszervező munkásságot fejtett ki, 1946. óta a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja. A felszabadulás óta szerkesztője az Ethnographia és az Acta Ethnographica című folyóiratoknak, 1945-től 1956-ig a Magyar Néprajzi Társaság és a Magyar Tudományos Akadémia Néprajzi Bizottságának elnöke. A finn Kalevala Társaság tiszteleti tagja és a Fabula c. nemzetközi folklór folyóirat szerkesztőszéki tagja. Több hazai és külföldi kitüntetés tulajdonosa.

A felszabadulás óta eddig kereken 50 munkája

jelent meg. A magyar néprajztudomány elvi kérdései /1949./ Néprajz és kulturális forradalom /1951./, A magyar folklorisztika a két világháború között és a felszabadulás utáni korszakban /1954.- több nyelven/, A szovjet néprajz jelentősége a magyar néprajzi kutatás számára /1956./ c. munkáiban a magyar néprajztudomány elvi és módszertani kérdéseivel foglalkozott, megjelölve a magyar néprajztudomány marxista-leninista átalakulásának legfőbb feladatait és kritika tárgyává téve a különböző néprajzi irányzatokat. Tovább folytatta folklorisztikai gyűjtő és kiadó tevékenységét, amelynek eredményeit a Katona Imrével együtt kiadott Magyar parasztmesék /1951./, Kálmány Lajos: Alföldi népballadák c. kötetének kiadása /1954./, Magyar népköltészet I-III. /1955./ Zrínyi énekek /1956./, Ungarische Volksmärchen /1957./ stb. kötetek jelzik. Kutatómunkájának újabb eredményeit tette közzé Kossuth Lajos a magyar nép hagyományaiban /1952./, A magyar népköltészet /1952./, Az európai népballada /1952./ c. tanulmányaiban. Emellett számos kritikai és művelődéspolitikai tanulmánya jelent meg.

B u d a p e s t, 1958. október 9.

Fülep Lajos s.k.
lev. tag.

Marót Károly s.k.
akadémikus

Szabó Imre s.k.
akadémikus.

T a g a j á n l á s.

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 9.§ /3/ bekezdése alapján a VI. Osztály javaslatára Szigeti György levelező tagot előterjeszti rendes taggá való megválasztásra.

Szigeti György 1905-ben született, az Akadémia levelező tagja, az MTA. Műszaki Fizikai Intézet igazgatója, az Eötvös Lóránt Fizikai Társulat főtitkára.

Tudományos munkásságát az Egyesült Izzólámpa és Villamossági RT. kutató laboratóriumában kezdte. Első munkái: gáztöltésű egyenirányító oszlopokra vonatkoztak, ezek eredményét két szabadalom tartalmazza. Később katódsugárcsővel kapcsolatban ért el ugyancsak szabadalomra vezető eredményeket. Nagy nyomású higanygőz-lámpákkal kapcsolatos vizsgálatait az Elektrotechnika folyóirat ismertette. Erről a területről több találmányára szabadalmat kapott a vállalat.

Elektrólumineszcenciával kapcsolatos munkássága vezetett az első elektrolumineszcens fényforrást védő szabadalomra. Ezt a szabadalmat Bay Zoltánnal közösen jelentették be, az európai országokban az Egyesült Izzó, az Egyesült Államokban, a General Electric Co. birtokában van a megadott szabadalom. A lumineszcencia elméletére vonatkozó kutatásainak eredményeit részben egymaga, részben pedig munkatársaival együtt az Elektrotechnikában, a Nature-ban, a Műgyetemi Közleményekben, a Journal of Chemical-ben, az Acta Physica-ban és a British Journal of Applied Physios-ban publikálta. Ezekre az eredményekre több szovjet és más külföldi folyóirat, valamint az idevonatkozó szakkönyvek is hivatkoznak /Pringsheim, Garlic és mások/

Tritiummal gerjesztett lumineszkáló fényforrásokra vonatkozó találmányára itthon és számos külföldi országban szabadalmat kapott. Az utolsó években félvezető anyagokkal kapcsolatos kutatásokkal foglalkozik és ennek eredményeképp

munkatársaival kidolgozott találmányaira a szabadalmi eljárás folyamatban van.

Tudományos irányító munkáját energikus céltudatosság, és a feladatok haladó értelemben vett előbbrevitele jellemzi. Jelentős szerepe van a műszaki fizika hazai tudományos fejlesztésében.

A fentiek alapján érdemesnek tartjuk és ajánljuk akadémiai rendes tagságra.

B u d a p e s t, 1958. október 1.

Hevesi Gyula s.k.
akadémikus

Winter Ernő s.k.
akadémikus.

Szigeti György munkássága.

Irodalmi munkásságát néhány összefoglaló ismertetéssel kezdi. / Die Kathodenstrahlen, Tungsram Mitteilungen 1937-38. A fémgőzlámpákról, Elektrotechnika. 1941./

A felszabadulás óta az Egyesült Izzólámpa és Villamossági RT. kutató laboratóriumában munkatársaival együtt főleg lumineszkáló anyagokra vonatkozó vizsgálatokkal foglalkozott. Ezek eredményeit először az Elektrotechnikai Egyesületben tartott előadáson ismertette. Az előadás cikk formájában is megjelent az Elektrotechnika 1947. évi 4. és 5. számában. A cikk első része ismerteti a lumineszcálás gyakorlati és elméleti kérdéseit, a második része tárgyalja a szerző által elért új eredményeket. További publikációkat

tett közze ezen vizsgálatokról, részben Nagy Elemer, és dr. Makai Endre munkatársaival közösen a Nature /Vol.160.p. 641, 1947. nov.8./, a Journal of Chemical Physics/ Vol.15,p. 881, 1947. dec./, a Műegyetemi Közlemények 1948. évf. 115. old. és a Mérnöki Továbbképző Intézet kiadványai G.89/1948/ számában.

A vizsgálatok eredményei röviden a következők voltak: 1./ A cinkszilikát és cinkbérillszilikát emissziós szinképes sávokból vann összetéve, amely sávok - ha az emittált fotonok számát a kibocsátott fény frekvenciájának függvényében ábrázoljuk - igen nagy megközelítéssel, mint Gauss-féle haranggörbék ábrázolhatók. 2./ Az emittált fotonok száma a hőmérséklet függvényében egy bizonyos kritikus temperaturánál nagyobb hőfok felé rohamosan csökkenni kezd és ugyanezen kritikus hőfok felett az anyag dielektromos veszteségei igen gyorsan növekszenek. A két jelenség között igen szoros összefüggést sikerült kimutatni és ezt egy egyszerű formulával kifejezni. Ezen vizsgálatok eredményeire többek között a Dokladi Akademii Nauk SSSR /1949.évf.Vol, 67. 245 oldalán/ megjelent közlemény már hivatkozik is. 3./ A vizsgált, mangánnal aktivált anyagok lumineszkálásának emissziós szinképe azonos sávokat tartalmaz az MnO_4^{--} , illetve az MnO_4^{--} ionokat tartalmazó oldatok abszorpciós szinképeivel.

Mióta 1948-ban az Egyesült Izzólámpa és Villamos-sági r.t. kutatólaboratóriumának vezetését átvette, munkatársai ezen vizsgálatokat az általa megadott irányelvek szerint tovább folytatják és azóta is számos publikációjuk jelent meg.

A vezetése alatt végzett munkákról összefoglaló cikke jelent meg a Magyar Tudományos Akadémia Matematikai és Természettudományi Osztályának Közleményeiben /I.kötet 20-45.old./

Ugyanezen Osztályközlemények 4. kötetének 139-140. oldalán megjelent cikke a félvezetők néhány tulajdonságainak ismertetésével kapcsolatban leírja az elektrolumineszcencia terén elért eredményeit. Ezen területen elért újabb eredményekről 1953. augusztusában az I. Magyar Fizikus Kongresszuson tartott előadásában, az Acta Physica 1954. évi IV. kötetének 57. és 65. oldalán megjelent két közleményében /Az első közleménynél Bauer Gy. és Weiszbürg J. mint társszerzők működtek/ és az 1954. ápr. 9-én a Cambridge-ben tartott Conference on Luminescence-n tartott előadásában számolt be. /a közlemény sajtó alatt./ Ezen munkáinak jelentősége abban áll, hogy kimutatta, hogy a szilíciumkarbid és hasonló kristályokon egyenáram áthaladásakor észlelt fényjelenség - az addig elfogadott véleményekkel szemben - a fluoreszcenciával analóg jelenség és így ezen jelenség felhasználásával újfajta fényforrások kutatására nyílik lehetőség. Sikerült megállapítani ezen lumineszkálás természetét.

A vezetése alatt álló laboratórium kidolgozta a tüsszisztorok első hazai típusát. Az idevágó munkákról a Magyar Tudományos Akadémia Híradástechnikai Konferenciáján számolt be 1954. május 8-án.

Megemlíthető még a Fizikai Szemle 1952. évfolyamában megjelent cikke: "A kutatás szerepe egy iparág fejlődésében", amelyben főleg a magyar kutatóknak az izzólámpa fejlesztése terén végzett döntő jelentőségű munkáját írja le.

Megjelent még az MTA. Műszaki Tudományok Osztályának közleményei alapján /XX/3-4/ "Fénycsövek gyártásával és fejlesztésével kapcsolatos problémák" című cikke.

Fenti dolgozatokra többek között a következő szerzők hivatkoznak:

Garlick, G.F.J.: Luminescent Materials, Oxford, 1949. pp. 108-109; Pringsheim P.: Fluorescence and Phosphorescence, New-York, London, 1949. p. 745; Ril, N.: Temperaturnaya

zavismost vikhoda luminescentsii i ee svysz s drugimi svoystvami sernistogo tsinka /Dokladi A.N.S.S.S.R., 1949. Vol. 67.pp. 245-250/ ; Destriau, G., Ivey.: Electroluminescence and related topics. /Proceedings of the IRE, 1955. pp. 1911-1940/; Gibson. A.F., Aigrain, P., Burgess, R.E.: Progress in Semiconductors, London, 1956. Vol. I.pp. 109, 132, 133.

Az Egyesült Izzólámpa és Villamossági Rt. által bejelentett, Szigeti Györgytől származó fontosabb találmányok kivonatai.

- 107.392.sz. 1929. jun. 6-án bejelentett magyar szabadalom, gáztöltésű egyenirányító csövet véd, amelynél a kisülési teret több, egymással nem érintkező fémtest oly módon vesz körül, hogy az üvegfalról az ott felhalmozódó töltésből kilépő erőfonalak kisülési térbe nem juthatnak be. A fenti szabadalom megvalósításával elérhető volt a gáztöltésű egyenirányító csöveknek stabil és megbízható működése.
- 103.410.sz. 1930. márc. 18-án bejelentett magyar szabadalom, ködfényű kisüléssel működő egyenirányító csőre vonatkozik, amelyben két anód között történő átütést a katód megfelelő elrendezésével lehet elkerülni.
- A fenti két szabadalom szerinti csöveket annak idején az Izzó nagyobb mennyiségben gyártotta és külföldre exportálta.
- 109.512.sz. 1930. nov. 28-án bejelentett magyar szabadalom, tulfeszültség ellen védő berendezésre vonatkozik, amely berendezés tulfeszültség esetén a védendő vezetőket automatikusan földeli. A berendezés lényege egy ködfény-kisülési cső, amelynek elektródáján egy bimetall lemezes rövidre záró szerkezet van alkalmazva. A szabadalom szerinti készüléket a magyar posta, valamint több külföldi postahálózat szabványosította és alkalmazta.

I-3689, alapszámu, 1936. jun. 23-án,

I-3833. alapszámu, 1937. aug. 25-én és

I-3853. alapszámu, 1937. okt. 25-én benyújtott magyar bejelentések nagynyomású higanygőzlámpákra vonatkoznak.

127.804.sz. magyar szabadalom, amelyet 1939. dec. 23-án jelentett be az Egyesült Izzólámpa és Villamos-sági Rt. és amelynek társfeltalálója Szigeti György, a kvarcolvasztásra vonatkozik és eljárást véd, amelynek segítségével átlátszó üvegszerű kvarc kicsapott kovásvából állítható elő.

I-4714. alapszámu, 1943. dec. 17-én benyújtott, továbbá

I-5985 alapszámu, 1944. jan. 11-én benyújtott,

I-4739. alapszámu, 1944. febr. 4-én benyújtott,

I-4736. alapszámu, 1944. jan. 27-én benyújtott,

I-4720. alapszámu, 1944. febr. 4-én benyújtott és végül

I-4762. alapszámu, 1944. márc. 10-én benyújtott magyar szabadalmi bejelentések, amelyeknek részben feltalálója, részben társfeltalálója Szigeti György, elektromos üzemi olvasztó kemencék konstrukcióját és ezemeljársait védi.

138.198.sz. 1946. jul. 6-án bejelentett magyar szabadalom körforgó szivattyu automatát véd, amely szivattyu automata fluoreszkáló lámpák /fénycsövek/ gyors és gazdaságos gyártását teszi lehetővé. A vállalat megállapítása szerint az eljárás millió forintot felüli megtakarítást jelentett és lehetővé tette a fénycsövek tömeges gyártásának 1950-ben való megindítását.

140.587. sz. szabadalom, amelynek társfeltalálója Szigeti György, félvezető anyagoknak fényforrás gyanánt való alkalmazását védi. A fényforrás a félvezető anyagokban elektromos áram áthaladásakor mutatózó lumineszkálást hasznosítja. Ez a jelenség utóbbi időben elektrolumineszcencia neven vált ismeretessé és a külföldi irodalomban számos tanulmány tárgyát képezi. Erre a találmányra a fent említett magyar szabadalmon kívül az Egyesült Államokban, Olasz- Francia- és Svédországban is szabadalmat kapott Az Egyesült Izzó. /Hasonlóképpen a fentebb felsorolt többi találmányra is számos külföldi államban is szabadalmat kapott./

141.854.sz. /Társfeltalálók: Bodó Zsolt./ 1950. jan. 11-én benyújtott magyar szabadalom fluoreszkáló lámpákra vonatkozik és a lámpák színének megfelelő beállítását védi.

141.885.sz. szabadalom; új fajta ballonu krypton lámpára vonatkozik. Ez a ballon a külföldről behozott opálüveg pótlására alkalmas. Ez a találmány jelenleg üzemi kipróbálás előtt áll.

EE. 127.alapszámu, 1951. nov. 24-en kelt /Társfeltalálók: dr.Hegedüs András, dr.Millner Tivadar és Patak János/ és

EE. 128.alapszámu szabadalmi bejelentések a fenti ballon készítésére vonatkozó gyártási eljárásokat védik.

2787.sz. alatt 1954. febr. 27-én bejelentett találmányi bejelentése zárt gázterben levő gázok vizsgálatára szolgáló eljárást véd. /Társfeltalálók: Gács István, Kerényi István, Rotter László, Szabó János dr./ Ez az eljárás fénycsővek vizsgálata szempontjából bizonyult fontosnak. Az Egyesült Izzó üzemszerűleg jelenleg is használja.

Munkatársaival együtt kidolgozott egy újfajta gyújtólámpát fénycsővek részére, amely az eddigi kísérletek szerint a fénycsővek élettartamát az eddiginek többszörösére növeli és a gyújtáskor fellépő vibrálásokat kiküszöböli. Ezt a találmányt 1953. nov. 5-én a magyar államnak felajánlották. Az idevonatkozó üzemi kísérletek és a próbagyártás kedvező eredményt mutatnak és az új gyújtó rövidesen tömeggyártásra kerül.

Ezekon kívül az Egyesült Izzólámpa és Villamos-sági Rt. számos, más találmányát is bejelentette szabadalomra, amelyek főleg katódsugárcsővekre és fluoreszkáló lámpákra vonatkoznak.

Legutóbbi bejelentései: 144.744.
1956. febr. 22: Katódsugárcső elektrolumineszens fenyerosítóvel.

dr.Szigeti György. dr. Szép Iván:
1958. jun. 18. Félvezetők, kristályerősítők és eljárás annak előállítására.

T a g a j á n l á s .

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 9.§./3/ bekezdése alapján az I.Osztály javaslatára Waldapfel József levelező tagot előterjeszti rendes taggá való megválasztásra.

Waldapfel József levelező tag, több mint 3 évtizede folytat irodalomtörténeti kutatásokat. Munkássága kiterjed szinte az egész magyar irodalom történetére, valamint a **világirodalom** történetének egyes kérdéseire is. Legfontosabb eredményeket a magyar irodalom történetírás területén a XVI., a XVIII. és a XIX. század különböző irodalomtörténeti problémáinak kutatása során érte el. A felszabadulás óta néhány jelentős publikációja látott napvilágot a XX. századi magyar irodalom köréből is. Világirodalmi érdeklődése régebben elsősorban a lengyel és a magyar irodalom egyes összefüggéseire irányult. Ujabban a szovjet- és a magyar irodalom kapcsolatairól, főként Gorkij-ra vonatkozó kérdésekről adott közre tanulmányokat. Waldapfel József levelező tag a legelsők közé tartozik, akik a felszabadulás után a marxizmus-leninizmus világnézetével és módszerével világitották meg a magyar irodalom fejlődését. A marxista leninista módszer elsajátításával érdeklődése kiterjedt az irodalomelmélet némely kérdéseire, így a dramaturgia mellett – ami már korábban is foglalkoztatta – főként a szocialista realizmus problematikájára.

Egész irodalomtörténeti tanulmányain végigvonuló **kisebb** – és nagyobb részlet és összefoglaló tanulmányai mellett nagyobb monográfiák jelzik irodalomtörténetírői pályájának eredményeit. Még fiatal korában adta ki az akadémiai jutalmat nyert ötven év Pest-Buda irodalmi életéből című monográfiáját. Részlettanulmányok után monográfiát írt Katona Józsefről. Megírta az első hazai marxista kor-monográfiát a magyar felvilágosodás irodalmáról

stb.stb. Legutóbb jelent meg összes tanulmányainak válogatott gyűjteménye, ami egy kötetben összefoglalva mutatja be Waldapfel József levelező tag irodalomtörténet-írói útjának fejlődését a marxista-leninista irodalomtörténetíráshoz.

B u d a p e s t, 1958. október 7.

Tolnai Gábor s.k.	Szabolcsi Bence s.k.	Turóczi-Trostler
		József s.k.
lev.tag.	akadémikus	akadémikus.

Waldapfel József munkássága.

/Főbb művek./

- Balassi /Bálint/, Credulus és az olasz irodalom:
Bp.1938.Pallas. 38.p./Irodalom-
történeti Füzetek. 61./
- Balassi /Bálint/ költeményeinek kronológiája.
Bp.1927.Pallas. 43.p./Irodalom-
történeti füzetek,15./
- Gorkij és Madách. Bp.1958. MTA.Irod.Tört.Int.52.p.
6.t./Irodalomtörténeti füzetek.14/
Francia ny.kiv.
- Heltai Gáspár forrásai. Bp.1934.Pallas. 29.p./Irodalom-
történeti füzetek. 54./
- Irodalmi tanulmányok. Válog. cikke, előadások, glosszák.
/Bp./ 1957, Szépirod.K. 556.p.
- Katona József. Bp./1942./ Franklin. 200 p.1.t./Magyar Írók/
A magyar irodalom a felvilágosodás korában. 2.kiad. Bp.1957.
Akad.K. 343.p.
- A 19.század költői. Tanulmányok. Bp.1949, Franklin. 105.p.
- Ötven év Buda és Pest irodalmi életéből.1780-1830. Bp.1935.
MTA. 368.p.

Sajtó alá rendezések, szerkesztések,
bevezetések, stb.

- József Attila: összes művei. Verseek. Sajtó alá rend.
Waldapfel József és Szabolcsi
Miklós. 1-2. köt. Bp. 1952. Akad. K.
u.a. 2. javított, és bővített kiadás. Bp. Akad. K. 1955.
- Katona József: Bánk bán. A költő dramaturgiai értekezése-
vel és néhány versével: Bev. és
magy: Waldapfel József. Bp. /1946?/
Bokor és Fischer ny. 192. p. /Uj
könyvtár 1./
- Lenin: Az irodalomról. Szemelvények Lenin Műveiből és le-
veleiből: Ford. Waldapfel József.
Bp. 1949. Szikra. 273. p. /A
marxizmus-leninizmus kis könyvtára
45-48./
- u.a. 2. kiad. Bp. 1951. Szikra. 367. p. 4. t.
- Madách Imre: Az ember tragédiája. /Sajtó alá rendezte és
a bevezető tanulmányt írta
Waldapfel József. /Bp. 1954. Szép-
irod. K. 268. p.,
- u.a. Iskolai kiadás. Bp. 1954. Szépirod. K. 268. p. /Iskolai
könyvtár./
- u.a. Bp. 1955. Szépirod. K. 267. p. és Bp. 1956.
- Vörösmarty Mihály: Válogatott művei. Sajtó alá rendezte
Waldapfel József: 1-2. köt. Bp.
1950. Szépirod. K. /Magyar klasszi-
kusok./

Ezekon kívül szerkesztette a Magyar Irodalmi
Szöveggyűjtemény c. sorozatban megjelent egyetemi segéd-
könyvek több kötetét.

Főbb folyóirataikkal.

- Adatok Bessenyei életéhez és munkásságához. ITK. 1930.
40: 86-98. p.
- Láng Ádám: Genovéva drámája. ITK. 1930. 40: 474-477. p.
- Katona drámái és kéziratai. ITK. 1930. 40: 341-353. p.
- Eckartshausen és Katona: ITK. 1931. 41: 213-216. p.

- A Borzasztó torony forrása: ITK. 1931.41: 470-479.p.
Biberach és Tibortz neve: ITK. 1931.41: 93-96.p.
A Bánk bán történetéhez. ITK. 1931. 41: 358-409.p.
Ámor és a Halál. ITK. 1932. 42: 301-305.p.
Szenczi Molnár Albert religio emblémája. ITK. 1932.42:
431-432.p.
Katona József lírikus évei. ITK. 1932.42: 401-409.p.
Katona első történeti drámái. ITK. 1933.43: 75-92. 243-263.p.
Kármán és Pajor levelei az erdélyi nyelvművelőkhoz. ITK.
1933. 43: 137-140.p.
Egy régi pesti cimtár színészet- és drámatörténeti adatai.
ITK. 1933, 43: 298-301.p.
Katona első történeti drámái. ITK. 1934. 44: 32-50.p.
Heltai Gáspár és forrásai: 1. Heltai pályája és a fabulák.
2. A Száz Fabula forrásai. 3. / Hel-
tai és Franck Sebestyén. ITK.1934.
44: 234-250.p.
Irodalomtörténeti adatok Rákóczi emlékének történetéhez.
ITK, 1935, 45: 167-176.p.
Katona József Szegeden. ITK. 1935.45: 69-71.p.
Katona mint történetíró. ITK. 1935.45: 273-277.p.
Berzsenyi megítélésének történetéhez. ITK.1936. 36: 348-358
446 - 456.p.
Balassi, Credulus és az olasz irodalom. ITK. 1937.47:
142-154. 260-272, 354-365.p.
Eötvös József két ismeretlen levele. ITK. 1937.47: 192-
198.p.
Heltai Gáspár és a magyar Poncoziánus. ITK. 1938.48:
31-44. 119-129.p.
Studii e documenti, italo-ungheresi. ITK. 1938. 48: 195-196.p.
Eötvös és Palocsay. ITK.1939.49: 22-29.p.
A lengyel király magyar tábori papjának könyve hazája
romlásáról. ITK.1939.49: 45-48.p.
A székelyudvarhelyi kódex. ITK. 1940. 50: 242-258. 356-
367.p.
Eötvös József műfordításai Palocsay Tivadar verseiből. ITK.
1942, 52: 382-387.p.
Döbrentei levelezéséből. ITK. 1943.53: 313-315.p.

- A krakkói egyetem és a magyar és lengyel szellemi élet. . .
Egyet. Philol. Közl. 1946. 27-46.p.
- Waldapfel József: Elvtárs. Magyar Nyelvőr. 1948. 131.p.
- Vörösmarty és Babits. Forum. 1948. 468-472.p.
- Az igazi Csokonai. Irodalomtörténet. 1949. 40658.p.
- "A klasszikusok alkotásai a nép tulajdonába mennek át".
Anyag és adatszolg. 1951. 7.sz.
73-79.p.
- Madách Imre. Irodalomtörténet. 1952. 1.sz. 28-44.p.
- Irodalomtörténetírásunk helyzete és feladata: MTA Nyelv.
Irod. Tud. Oszt. Közl. 1952. 2.:
23-39.p.
- Madách Imre. Lukács György megnyitó szavaival és hozzá-
szólásokkal. MTA. Nyelv. Irod. Tud.
Oszt. Közl. 1952. 2: 239-278.p.
- A Nyelv- és Irodalomtudományi Osztály munkája 1952-53-ban.
Hozzászólásokkal. MTA. Nyelv. Irod.
Tud. Oszt. Közl. 1953. 4: 1-15.p.
- Gondolatok Vörösmarty halálának centenáriumán. Csillag.
1955. 9: 2493-2506.p.
- Razmüslenija po povodu sztoletija szo dnja szterti
Vörösmarty. Annales Univ. Scient.
Budapestiens is de Rolando Eötvös
nom: Sectio philologica. 1. tom.
1957. 67-79.p.
- Pensées a l'occasion du centenaire de la mort de Vörös-
marty. Acta Litt. Acad. Sci. Hung.
1957. 1: 5-25.p.
- Maxim Gorkij. Magyar Tudomány. 1958. 44.sz. 97-106.p.

T a g a j á n l á s .

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 9.§ /3/ bekezdése alapján a VI. Osztály javaslatára Csanádi György műszaki tudományok doktorát, előtarjeszti levelező taggá való megválasztásra.

Csanádi György 1905-ben született. Mérnöki és közgazdasági oklevelet 1927-ben a Budapesti Műegyetemen nyert. 1929-től a felszabadulásig a MÁV pályafenntartását és felügyeletét ellátó vasuti osztálymérnökségeknél műszaki munkakörben dolgozott. Vasuti szolgálatának ebben az időszakában szorosán vett szakterületén kivüleső vasutüzemi problémák elméleti és gyakorlati megismerése útján a vasut addig alig feltárt gazdasági problémáinak tanulmányozásával foglalkozott. A felszabadulás után nyílt meg a lehetőség arra, hogy széleskörű szakképzettségének és átfogó vasutüzemi ismereteinek megfelelő munkakörbe kerüljön. Előbb a pécsi vasutigazgatóság vezetésével bízták meg, ahol a vasut helyreállításában és az üzemi munka megszervezésében bábizonyította azt, hogy tudományosan megalapozott szaktudással és gyakorlati ismeretek továbbfejlesztésével sokkal nagyobb teljesítmények érhetők el, mint a felszabadulás előtti időben. 1947-ben a Közlekedésügyi Minisztérium vasuti-műszaki osztályának vezetésével bízták meg, ahol a vasuti üzem irányítását szervezte és meghatározta azokat az irányelveket, amelyek a szocialista vasut kialakításának alapjait voltak hivatva megteremteni. 1949. március hó 16-án a vasuti főosztály vezetőjévé, az államvasutak vezérigazgatójává nevezték ki. Kinevezése döntő fordulatot jelentett a vasuti közlekedés üzemvitelének szocialista alapokra helyezése terén. A vasuti üzem teljesítőképességének fokozása, a legfejlettebb munkamódszerek meghonosítása, a termelékenyebb, magasabb

minőségi, munka kialakítása terén rendkívül nagy érdemeket szerzett.

1957-ben a Közlekedés - és Postaügyi Minisztérium első helyettesévé nevezték ki. Ebben a minőségében tevékeny részese az új közlekedéspolitikai koncepció kialakításának, amely a közlekedési ágazatok közötti koordináció és forgalom-megosztás útján a szállítási feladatok ellátásában a műszaki fejlesztésben, az arányosságot és hatékonyságot hivatott biztosítani.

Csanádi György hosszú multra visszatekintő tudományos munkásságának középpontjában a szocialista közlekedés alapelveinek feltárása és fejlődési irányának meghatározása, a vasuti közlekedés műszaki-gazdasági jellegű tudományos kérdéseinek vizsgálása áll. Tanulmányai, mint pl.: a szocialista vasut; a tehervonatok sebességére, a mozdonyok vonóerő kihasználásának és a teherkocsi várakozási idejének gazdasági összefüggései; a MÁV villamosításának időszerű kérdései; a járműpark gazdaságos üzemeltetésének egyes kérdései a vasuti áruszállításnál; az arányos fejlődés törvényének érvényesítése közlekedésünkben, stb. olyan eredményeket foglalnak magukba, amelyek a gyakorlati munkában is nagyrészt megvalósítást nyertek.

1951 óta az Építőipari és Közlekedési Műszaki Egyetem Vasutépítés és Üzemi Tanszékének vezető tanára. Tanári munkásságának eredménye a vasuti üzem összefüggő egészének megismertetése, az elmélet és gyakorlat egységének tudatosítása.

Vasuti üzem c. egyetemi tankönyve uttörő munka hazai szakirodalmunkban, amely a vasut üzemének szerteágazó és igen különböző tudományágak területeit érintő ismeretanyagát foglalja egybe.

Az 1951. évben megszervezett Közlekedéstudományi Főbizottság elnökeként kimagasló munkásságot végzett a magyar közlekedéstudomány művelésének, a szocializmus építését szolgáló kiszélesítésében, eredményeinek felhasználásában.

Eredményes munkásságáért kapott kitüntetései: Kiváló vasutas, Magyar Népköztársasági Érdemérem aranyfokozata, Magyar Népköztársasági Érdemrend V. fokozata, Munka Vörös Zászló Érdemrend, Kossuth-díj.

Budapest, 1958. október 1.

Ratkovszky Ferenc s.k.
akadémikus

Verebely László s.k.
lev. tag.

Csanádi György munkássága.

1. A Magyar Államvasutak Pécsi Üzletvezetőségének helyzete az országos forgalomban. Közlekedési Közlöny. 1947.
2. A Magyar Államvasutak problémái. Közl. Közlöny, 1948.
3. A szocialista vasut. Magyar Közlekedés, Mély- és Víz-építés. 1950.
4. A MÁV átalakulása szocialista vasuttá. Vasuti Szak-könyvtár. I.sz. 1951.
5. A vasut a magyar iparfejlesztés szolgálatában. Magyar Technika. 1951.
6. Műszaki feladatok a vasuti közlekedésben. Magyar Technika. 1951.

7. A tehervonatok sebességének, a mozdonyok vonóerő kihasználásának és a teherkocsik várakozási idejének gazdasági összefüggései. MTA Műszaki Osztályközlemények. 1952.
8. A MÁV villamosításának időszerű kérdései. MTA Műszaki Osztályközleményei. 1953.
9. A közlekedési pályák építése és karbantartása gépesítésének általános kérdései. A I. Közl. Kongresszus előadásainak gyűjteménye. I. kötet. 1952.
10. Vasuti üzem. Egyetemi tankönyv. Tankönyvkiadó 1954.
11. A magyar vasut 10 éves fejlődése. Közlekedéstudományi Szemle. 1954.
12. A vasut műszaki és technikai fejlesztésének eredményei és a fejlesztés további feladatai. Vasut. 1954.
13. Zelovich Kornél emlékezete. Tanulmány. Közlekedéstudományi Szemle, 1954.
14. A közlekedéstudomány. A magyar tudomány 10 éve. Akadémiai Kiadó. 1955.
15. A közlekedés nemzetközi műszaki gazdasági kapcsolatai. Közlekedéstudományi Szemle. 1958.
16. A műszaki fejlesztés irányelvei a Szovjetunió közlekedésében. Közlekedéstudományi Szemle. 1956.
17. A magyar közlekedéstudomány fejlődése. Közlekedéstudományi Szemle. 1956.
18. A közuti és korszerű közlekedés. Közlekedéstudományi Szemle. 1958.

T a g a j á n l á s .

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 9.§./3/ bekezdése alapján az I.Osztály javaslatára Kardos László az irodalomtudományok doktorát előterjeszti levelező taggá való megválasztásra.

Kardos László 1898-ban született Debrecenben. Egyetemi tanulmányait a Debreceni Tudományegyetem Bölcsészeti Karán végezte. A felszabadulásig gimnáziumi tanár volt Debrecenben, a felszabadulás után előbb a Közoktatásügyi Minisztérium Művészeti Osztályán dolgozott, majd a Debreceni és Budapesti Tudomány Egyetemen volt a világirodalom előadója.

Csaknem 4 évtizedes tudományos, irodalmi és műfordítói munkássága az újabb magyar irodalomra s a világirodalomnak csaknem egész területére kiterjed. A legszigorubb tudományosság jegyében indult az a munkássága már bölcsészdoktori disszertációjával: ez az 1922-ben könyvalakban is megjelent dolgozata a legújabbkori témáknál akkor kivételes filológiai alaposágról és érett kritikai érzékről tesz tanúságot. "A 21 éves Ady Endre" a költő életének debreceni szakaszát és költői fejlődésének kezdetét világítja meg sokoldaluan.

Ezután szigoruan tudományos munkássága – részben súlyos személyi körülményei, részben érdeklődésének iránya és a tudományos publikációinak ezen a területen hiányzó lehetőségei miatt – látszólag hosszabb időre félbeszakadt. Tevékeny résztvevője az irodalmi életnek műfordításairól és kritikáiról ismeretes elsősorban, de mindkét teren tudományos alaposág, tárgyai kiterjedésében és az elemzés mélységeben szünetlenül fejlődő hozzáértés jellemzi. Egyik-másik kritikája a forma minden

nyájas udvariassága ellenére az igényes és finomérzékű esztétikus és a változatlanul éber filológus tudományos, kvalitásairól tesz tanuságot. Egy-egy alkalmi írása /pl. Tóth Árpád emléke Debrecenben/ korábbi és későbbi tudományos főtémái körét érinti.

Nagyszámu önálló fordítás-kötetei elé irt bevezetői, vagy utószavai mindig a lényegét illető alapos tájékozottságról s az ismert tényeken felül önálló ítéletről is tanuskodnak. Legnagyobb részben ilyen jellegű újabb írásaiból tevődik össze - tulságosan is szigorú válogatás alapján - legutóbb megjelent Művek és mesterek című szép és értékes tanulmány-kötete, míg egy másik, sajtó alatt lévő kötete jórészt a Nyugat-ban a Válasz-ban és más irodalmi és irodalomtörténeti folyóiratokban megjelent legjobb kritikai tanulmányait foglalja csokorba. A felszabadulás óta s még inkább egyetemi tanári működése során fordult - műfordítói tevékenységének nagyarányú és példaadó hatása továbbfejlődése mellett - ismét közvetlenül tudományos feladatok megoldása és a tudományos irodalom szokásos formái közt való publikálása felé. Még 1946-ban jelent meg Karinthy Frigyesről irt, jelentékeny részében korábbi kritikai dolgozataiból nőtt, első fejezetének világnézeti tapogatódzását kivéve, igen értékes és szellemes kis könyve. Azóta is sokat fejlődött világnézeti és esztétikai gondolkodása is.

Tudományos főműve, amellyel a tudományoknak doktora minősítést kiérdemelte, Tóth Árpádról 1955-ben megjelent 28 ives akadémiai monográfiája, amely Ady fiatalabb költőtársainak egyik legkiválóbbját végre méltó helyre teszi. A kötet magasabb fokon és egységben mutatja tudós és művész szerzője sokágu tevékenysége során bontakozó kvalitásait és minden hozzáértő véleménye szerint egyike legjobb írói monográfiáinknak. Azá teszi az életrajz alapossága, a költő emberi egyéniségének eleven rajza, az

eszmei mondanivaló, de kivált a művészi kifejezés elemzésének finomsága és sokoldalúsága.

E gazdag és értékes munkásság mindenképpen méltóvá teszi Kardos Lászlót arra, hogy a Magyar Tudományos Akadémiának levelező tagja legyen.

B u d a p e s t, 1958. október 9.

Turóczy-Trostler József s.k.
akadémikus

Waldapfel József s.k.
lev.tag.

Kardos László munkássága.

/Főbb művek/

Ismeretlen Ady versek. /Magyar Írók, 1921./

A 21 éves Ady Endre. /Domya, Kner, 1922./

Rövid dalok, /Nyugat, 1922/

A fiatal Ady világa, /Ady Múzeum, 1924/

Karinthy tanulmány. /Nyugat/, 1926-ban pályadíjat nyert.

1931-1941 közt mintegy 120 bírálatot írt a Nyugatba, több bírálata jelent meg a Pandorában és a Válasz-ban is.

Tóth Árpád válogatott prózai cikkei /1938. kiadta a debreceni tanítványaival/

Ady-Rákosi vita /1940. kiadta debreceni tanítványaival/

Rimbaud fordításaihoz életrajzi bevezetés és kommentár /1943./

Az új magyar lira, /Demokrácia és Köznevelés, 1945/

Szerb Antal: Gondolatok a könyvtárban /Bp.1946.Révai/
sajtó alá rendezte és a bevezető tudományt írta.

A gyermek és a könyv /cikksorozat a Köznevelés 1948 évf.-ban.
Karinthy tanulmány /Anonymus 1946./

Shelley válogatott költeményei /szerk. és a bevezetést írta/ Bp. 1950. Szépirod.K.XV.

Vapcarov N.J.: Párviadal. versek /ford. és a bev.tanulmányt írta/ Bp.1951.Szépirod.K.

A szovjet költészet antológiája /Hidas Antal és Szergej Kirjanov válogatása alapján szerk./ Bp.1952. Uj M.Könyvk.

Kardos László válogatott műfordításai /Bp.1953. Szépirodalmi K./

Fast Howard: Spartacus. Ford.: Szentkuthy Miklós. Bev.: Kardos László Bp. 1953. Szépirod.K.

Kosztolányi Dezső válogatott novellái /bev.tanulmányt írta Kardos L./ Bp.1954. Szépirod.K.

Tóth Árpád műfordításai /Bp.1954. Akadémiai Kiadó.

Tóth Árpád válogatott versei. Válogatta, utószóval és jegyzetekkel ellátta, /Bp.1955. Szépirod.K./

Shakespeare összes drámái. /A bevezetést írta./ Bp. 1955. Uj M.K. I-IV. kötet/

Flaubert: Bouvard és Pécuchet. Ford.: Tóth Árpád, előszót írta: Kardos L. Bp.1955. Uj.M.K. IX., 304.p.

Tóth Árpád Bp. 1955.Akadémiai Kiadó, 455.p.

Száz vers. Válogatott idegen versek eredeti szövege és magyar fordítása, összeállította Kardos L. /Bp.1956.Magvető/

Világirodalom. Thomas Mann, Gorkij, Majakovszkij, Solohov, A Tolsztoj, Bp. 1957. 79.p.

Majakovszkij. Válogatott művei /az előszót írta Kardos L./ Bp.1957. Európa K.I-IV.köt.

A felszabadulás után Gelléri Andor Endréről, Edgar Allan Poe-ről, Tyihonovról, Szaltikov-Scsedringről, Johannes R.Becherről, Lermontovról, Zoláról, Gribojedovról jelentek meg dolgozatai, többnyire az írók műveinek bevezetőjeként.

A felszabadulás óta birálatai, cikkei, tanulmányai jelentek meg a napilapokon kívül a Csillagban, Irodalmi Ujságban, Irodalomtörténetben, ITK-ban és az Akad.Osztályközleményekben. Tudományos és tudománynépszerűsítő

munkásságát kiegészítik műfordításai, ezek közül megemlít-
jük Rimbaud-könyvét, héber-antológiáját, Heine Deutschland-
ját, Tyihonov-kötetét, Tvardovszkij Vaszilij Tyorkin-ját,
Shakespeare Othelló-ját, Sophokles Trachisi nők-jét,
Racine Iphigéiáját.

T a g a j á n l á s .

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 9.§ /3/ bekezdése alapján a III. Osztály javaslatára Kónya Albert, a fizikai tudományok doktorát előterjeszti levelező taggá való megválasztásra.

Kónya Albert 1917-ben született Budapesten. Matematika-fizika szakos középiskolai tanári oklevelét 1940-ben szerezte meg.

1939-ben mint díjtalan gyakornok kezdte tudományos pályafutását a szegedi Tudományegyetem Elméleti Fizikai Intézetében. Ezt követően a kolozsvári Tudományegyetemen, majd rövid megszakítással - amely időt a miskolci Egyetem Fizikai Intézetében töltötte - a budapesti Műszaki Egyetem Fizikai Intézetében működik, mint egyetemi tanár. E mellett félállásban osztályvezető az MTA Elméleti Fizikai Kutató Csoportban .

1952-54-ig oktatásügyi miniszterhelyettes, közben 2 éven keresztül az MDI. Központi Vezetőség Tudományos és Kulturális Osztályán dolgozott, majd 1956-57-ben oktatásügyi miniszter, illetve oktatásügyi kormánybiztos volt. Jelenleg a Tudományos és Felsőoktatási Tanács titkáráként is működik.

Kónya Albert tudományos munkássága az atom statisztikus elmélete és a fémek elmélete területére esik.

Kónya Albert többek között egy nagy rendszámú elem, a kálium atomjának optikai spektrumát vizsgálta. Az optikai spektrum létrehozása szempontjából a káliumatom egy lezárt iontörzsből és egy valencia-elektronból álló modellel írható le. Ennek a modellnek a tárgyalására Gombás dolgozott ki egy módszert, melyben az iontörzs módosított potenciálját tiszta elméleti módszerekkel tár-

gyalja, s a valenciaelektron mozgását a variációs módszerrel határozza meg. Kónya Albert ezt a módszert alkalmazva határozza meg a kálium atom valenciaelektronjának 4s, 4p, 3d, 4f, 5g és 6h kvantumállapotainak energiáját és sajátfüggvényeit. A periódusos rendszer értelmezése során az elektronhéjak betöltődése a káliumatomnál eltér a naív elmélet által várt sorrendtől. Kónya számításai a 4s és 3d állapotok sorrendjét helyesen adják vissza és így az anomália tiszta elméleti értelmezést nyer. /Lásd 1.sz. dolgozat./

A fentiekben ismertetett módszert Kónya Albert Gáspár Rezsővel közösen nemcsak több egyelektronos atomra és ionra alkalmazták, hanem a jóval nehezebben tárgyalható kételektronproblémát is végigszámolták az Al^{+} -ion esetére. Jelentős eredménye ennek a munkának még egyrészt az, hogy nemcsak az egyes mellékkvantumszámokhoz tartozó legmélyebb energiaterméket számítják, hanem a gerjesztetteket is, másrészt a valenciaelektronoknak az iontörzsre gyakorolt polarizációs hatását is figyelembe vették. A számított és kísérleti értékek kitűnő egyezése így érthetővé válik. /Lásd. 2.sz.dolgozat./

Hullámmechanikai úton levezette - ugyancsak Gáspár Rezsővel közösen - a Gombás módszerében szerepet játszó u.n. „kiegészítő potenciálnak” a valenciaelektronok kezdeti energiájával összefüggő tagját. A hullámmechanikai és statisztikus úton levezetett kifejezések megegyeznek /Lásd 3.sz. dolgozat/.

A kvantumkémia molekula "pálya" módszerével vizsgálta - Hoffmann Tiborral közösen - egy azonos alkáli atomokból álló lineáris láncot. Számításaikban az atomi pályák lineáris kombinációjaként veszik fel a láncban mozgó elektronok sajátfüggvényeit. Könnyen kimutatható, hogy az elektronok energiaspektruma sávós szerkezetű, s a lineáris lánc egy igen egyszerű fémmodellnek tekinthető.

Mivel a számítások véges láncra is elvégezhetők, lehetőség nyílik arra, hogy a szilárd testek határfelületeivel kapcsolatban vizsgálatokat végezhessenek. Ezen elméletet Hoffmann még számos probléma tárgyalására alkalmazta. /Lásd 4. és 7. dolgozat./

Kónya Albert a röntgensugarak inkohereus szóródásakor, előálló Compton sáv intenzitáseloszlását is vizsgálta. Erre a szóró atom vagy molekula elektronjainak impulzuseloszlása a mérvadó. Kónya az atom statisztikus elméletének felhasználásából módszert ad az impulzuseloszlásnak az atom sűrűségeloszlása segítségével való meghatározására. A módszerrel mind statisztikus, mind hullámmechanikus sűrűségeloszlások esetén meghatározható a Compton sáv alakja. A Duncanson-Coulson-fele hullámmechanikai neon sűrűségeloszlással számított Compton sáv alakja igen jól egyezik a kísérletileg meghatározottal. /Lásd 5. és 9. dolgozat./

Kónya Albert egy további munkájában Gombás fémelméletét használja fel a fémek Grüneisen állandójának tiszta elméleti kiszámítására. Az alkáli fémekre a számított és kísérleti értékek egyezése jó. A földalkáliakra a megegyezés kevésbé jó, melynek okait Kónya 6.sz. dolgozatban diszkutálja.

Gáspár Rezsővel közösen a hidrogén jodid molekula szerkezetét vizsgálták. Gombás statisztikus perturbációs módszerét alkalmazták. A HJ molekula az ionos és homopoláros kötések közti átmeneti kötéstípusu, melynek vizsgálata hullámmechanikai módszerekkel csak igen nehezen keresztülvihető. Kónya Albert Gáspár Rezsővel közösen kiszámították a kötési és disszociációs energiát és az egyensúlyi magtávolságot, továbbá meghatározták a dipolnyomatek nagyságrendjét. Részletesen diszkutálták

a sűrűségeloszlás alakulását az egyensúlyi helyzet környezetében. /Lásd 8. és 10. dolgozat./

B u d a p e s t, 1958. október 3.

Jánossy Lajos s.k.
akadémikus

Novobátzky Károly s.k.
akadémikus

Gyulai Zoltán s.k.
akadémikus

Budó Ágoston s.k.
lev.tag.

Kónya Albert munkássága.

- 1./ A kálium-atom egyes termjeinek elméleti meghatározása.
/Doktori értekezés./ Magyar Tudományos Akadémia Matematikai és Természettudományi Értesítője. LX. kötet 390. old. 1941.
- 2./ Berechnung mehrerer Terme der Na- und K-Atome und des Grundtermes der Al^{+} - und Al^{++} - Ionen, /Kozma Béla társszerzővel./ Zeitschrift für Physik, 118. kötet, 153. oldal, 1941.
- 3./ Beitrag zur vereinfachten statistischen Formulierung der Besetzungsvorschrift der Quantenzustände von Atomen.
/Gombás Pál társszerzővel./ Magyar Tudományos Akadémia Matematikai és Természettudományi Értesítője LXI. kötet, 677. old. 1942.
- 4./ Linear Atomic Chain and the Metallic State. /Hoffmann Tibor társszerzővel./ Journal of Chemical Physics, 16. kötet, 1172. old. 1948. Letter.

- 5./Theoretische Berechnung der Form und Breite der Compton-Linie. Hungarica Acta Physica. I. kötet, 12.old.1949.
- 6./On Grüneisen's Constant for Metals. Journal of Chemical Physics, 17. kötet, 837 oldal, 1949.Letter.
- 7./Some Investigations in the Fields of the Theory of Solids, I. Linear Chain of Similar Atoms. /Hoffmann Tibor társszerzővel./ Acta Physica I.kötet, 1.old.1950.
- 8./A Compton-sáv profiljának elméleti meghatározása. MTA Matematikai és Természettudományi Osztályának közleményei, I. kötet, 89.old. 1951.
- 9./A HJ-molekula kötésének elméletéről. /Gáspár Rezső társszerzővel./ Magyar Fizikai Folyóirat. I. kötet, 133.old. 1953.
- 10./Zur Theorie des HJ-Moleküls. /Gáspár Rezső társszerzővel./ Acta Physica. III.kötet, 31. old., 1953.

T a g a j á n l á s .

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 9.§ /3/ bekezdése alapján a VI. Osztály javaslatára Liska József, a műszaki tudományok doktorát előterjeszti levelező taggá való megválasztásra.

dr. Liska József a magyar erősáramu elektrotechnika egyik legkiválóbb gyakorlati és tudományos művelője.

Liska József főiskolai tanulmányait a bécsi, majd a budapesti műegyetemen folytatta, ahol 1904-ben gépészmérnöki oklevelet szerzett. Elektrotechnikai ismereteit a villamos gépek tudományának rendszerezőjénél és sok tekintetben megalapítójánál, Arnold professzornál mélyítette el a karlsruhei egyetem Elektrotechnikai Intézetében, ahol kitűnő minősítésű elektromérnöki oklevelet szerzett. A váltakozóáramu mágnesezésre vonatkozó, Bragstad tanárral írt alapvető és más munkái mellett elsősorban a villamos gépek keféivel kapcsolatos kérdésekkel foglalkozott. "A dinamókefék surlódása" című doktori értekezésének és a szikrafeszültségre vonatkozó cikkének megállapításai ma is változatlanul érvényben vannak és e témakörben a mai tankönyvek is az ő kísérleti adatait közlik.

Arnold professzor tanszékén szerzett tapasztalatait 1908-tól itthon hasznosította. 1914-ig a Ganz Gyár próbatermében, majd a számítási osztályán dolgozott. A háború után, 1920-ig egy magánmérnöki iroda alkalmazottja, 1920-21-ig a Magyar Városi Bank főmérnöke, 1921-27-ig a Farkasvölgyi féle Villamossági és Műszaki Rt igazgatója, majd 1927-39-ig a Szabó és Mátéffy Villamosipari Rt műszaki igazgatója.

Közben rendkívül széleskörű munkásságot fejt ki két irányban is; működésében a tudományos munka és a magasfoku gyakorlati mérnöki fejlesztési munka egymást kiegészítik.

Egymás után jelennek meg szakdolgozatai a legkülönbözőbb témákról és ezekkel párhuzamosan a villamos gépgyártás műszaki fejlesztése terén végez sokirányú munkát.

Irodalmi munkássága mellett a Magyar Elektrotechnikai Egyesületben sok előadást tartott és 1913-ban a "Nagyfeszültségű egyenáramú motoroknak nagyvasuti lokomotivokon való alkalmazásáról" c. dolgozatával az 1913. évi Zipernovszky díjat kapta.

A műszaki fejlesztés terén különösen a transzformátorgyártás kifejlesztése, a szénkefegyártás, a kapcsolók és kapcsolóberendezések gyártásának tervezése és tökéletesítése, valamint kapcsolóberendezések és transzformátorállomások, távvezeték és elosztóhálózatok tervezése terén vannak kiváló érdemei.

Doktori oklevelét honosították, majd 1914-ben magántanár lett a budapesti Műegyetemen "Villamosgépek gyártási hibái és üzemi sérülései" c. tantárgyból. 1926-ban a budapesti Műegyetem rendkívüli tanára, 1937-ben a II. Elektrotechnikai Tanszék helyettes tanára lett és rendszeres előadásokat tartott a Mérnöki és Építésmérnöki Osztályon. 1939-ben meghívást kapott a Műegyetem Villamos Gépek és Mérések tanszékének vezetésére és ezt a munkakört ma is ellátja. 1944-45-ig a Gépészmérnöki, 1950-51-ben pedig az akkoriban szervezett Villamosmérnöki Kar első dékánja volt.

Az oktatás terén újjászervezi a Villamos Gépek c. tárgyat, majd az általános elektrotechnikai oktatást. Továbbfejleszti a laboratóriumi gyakorlatokat, új mérési utasításokat készít és készített; irányítása alatt újjáépül a Tanszék géplaboratóriuma. Nagyrésze van az új Villamosmérnöki Kar megszervezésében is.

Élete főműve mégis a Villamosgépek című ötkötetes műve, amely rövidesen teljessé válik. E könyvekben, amelyek

külföldön is széleskörű elismerésre találtak, a szigorú tudományos következetesség és rendszeresség a rövidséggel és a könnyű érthetőséggel párosul. A könyvek rendkívüli népszerűségét a "Transzformátorok" c. kötet immár hatodik kiadása mutatja, amely a szakmában egészen egyedülálló. "Villamos gépek" c. könyveit a Váltakozóáramok elmélete c., Retter Gyulával közösen írt munkája egészíti ki.

Érdemei elismerésül a Magyar Tudományos Akadémia a "Műszaki tudományok doktorává" nyilvánította. A kormányzat 1953-ban a "Munkaérdemrenddel", 1954-ben pedig a Kossuth-díj II. fokozatával tüntette ki. 75. születésnapja alkalmából tudományos és oktató munkája elismerésül a "Munka Vörös Zászló Érdemrendet" nyerte el.

Liska professzort aligha kell méltatni az elektrotechnikai életben. A villamosiparban dolgozó mérnökök nagyrésze közvetlen tanítványa, a többi mérnök és másfajta dolgozók ezrei pedig könyvein keresztül tanítványai.

Mindezek alapján javasolom, hogy Liska József a. műszaki tudományok doktora, műszaki egyetemi tanár a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjául választassék.

B u d a p e s t, 1958. október 1.

Ratkovszky Ferenc s.k.
akadémikus

Kovács K. Pál s.k.
lev. tag.

Dr. Liska József tudományos publikációinak
jegyzéke.

1. Über die Wirkungsweise von Walzen-Blitzschutzapparaten. E.u.M. 1907.
2. Die Reibung der Dynamobürsten. Springer, 1908.
3. Bestimmung des Magnetisierungsstromes bei Wechselstrom. ETZ. 1908.
4. Die Funkenspannung zwischen Kommutator und Bürste, ETZ 1909.
5. Zur Berechnung von Wechselstrom-Hubmagneten. ETZ. 1910.
Die Fördertechnik. 1911.
6. Új módszer parallel kapcsolt szinkron-gépek önlengési idejének megállapítására. Elektrotechnika 1911.
7. Die Bestimmung des Winkels zwischen Klemmenspannung und induzierter. E.M.K. bei synchronen Generatoren. E.u.M. 1911.
8. Egyenáramú gépek kommutációjáról. Elektrotechnika 1912.
9. Szabadvezetékek sugárzási jelenségeire vonatkozó vizsgálatok eddigi eredményei. Elektrotechnika 1912.
10. Berechnung und experimentelle Bestimmung der "mittleren Reaktanzspannung" E.u.M. 1912.
11. A nagyfeszültségű egyenáramú motoroknak nagyvasuti lokomotivokon való alkalmazásáról. Elektrotechnika 1913.
12. A túlfeszültségek keletkezése és az ellenük való védekezés. Elektrotechnika 1913.
13. A motorkarakterisztika befolyása egyenáramú vasutak vontatási hatásfokára. Elektrotechnika 1914.
14. Über den Einfluss der Motorkarakteristik auf den Traktionswirkungsgrad elektrischer Gleichstrombahnen E.u.M. 1914.
15. Hibás segédpólusokról. Elektrotechnika 1914.
16. Elektromos telepek áramrendszerének és feszültségének normalizálása. Elektrotechnika 1919.
17. A gotthard-vasut elektrifikálása. Elektrotechnika 1920.
18. Die Spannungsnormalien des Ungarischen Elektrotechnischen Vereins. E.u.M. 1921.
19. Léghűtésű transzformátorok olajsükségletéről. Elektrotechnika 1926.

20. Über den Ölbedarft luftgekühlter Transformatoren. ETZ 1926.
21. Szénkefék gyártása, vizsgálata és üzeme. Magyar Elektrotechnikai Egyesület 1930.
22. Oszloptranzsformátor-állomások. Magyar Elektrotechnikai Egyesület 1930.
23. A Hungária Villamossági Rt. ceglédi transzformátorállomása. Elektrotechnika 1930.
24. Háromfázisu hálózatok rövidzárási feszültségének megállapítása. Magyar Elektrotechnikai Egyesület, 1938.
25. Fázisszámváltoztató transzformátorok működési alapfeltételei. Technika 1940.
26. Ortskurven-Stromdiagramm des einphasig belasteten Transformators. E.u.M. 1940.
27. A m.kir. József Nádor Műegyetem II. Elektrotechnika tan-
székének laboratóriumi berendezése. Technika 1941.
28. Transzformátorüzemek sajátosságai. Mérnöki Továbbképző
Intézet 1943.
29. Villamos gépek vektorábrái. Mérnöki Továbbképző Intézet
1945.
30. Villamos gépek I. rész: Transzformátorok. Mérnöki Tovább-
képző Intézet 1948.
31. 2. kiadás /Tankönyvkiadó/ 1950; 3. javított kiadás 1953;
6. kiadás 1957.
32. 3/2 fázisu mesterségesen hűtött száraz transzformátor
hő-villamos célra, Elektrotechnika 1949. The Engineers
Digest 1949.
33. Villamos gépek II. rész: Egyenáramu gépek. Tankönyvkiadó
1951.
2. bővített kiadás 1932. 3. kiadás sajtó alatt.
34. A tekercselési tényező megállapítása tört horonyszám
esetén. Acta Technica 1952.
35. Váltakozó áramok elmélete. /2. kötet/ Retter G. u. a
docenssel együtt. Tankönyvkiadó 1953. és 1955. 2. kiadás
1957.
36. Villamos gépek V. rész. Szerkezettan /Szerkesztés./ Tan-
könyvkiadó 1954.
37. Villamos gépek III. rész: Szinkron gépek. Tankönyvkiadó 1955.
38. Villamos áramkörök vektorábrái. Akadémiai Kiadó. 1955
39. Villamos gépek IV. rész: Aszinkron gépek /munkában/.

T a g a j á n l á s .

Az Akademia Elnöksége az alapszabályok 9. § /3/ bekezdése alapján a II. Osztály javaslatára Nemes Dezső a történelemtudomány doktorát, előterjeszti levelező taggá való megválasztásra.

Nemes Dezső jelenleg 50 éves. Egyetemi tanulmányait 1936-ban a Moszkvai /Lomonoszov/ Egyetemen fejezte be. Eközben 1931-32-ben a Komintern Nemzetközi Lenin Iskoláját is elvégezte. 1941. és 1943. között a Komintern Iskola tanára, majd 1944-45-ben a Hadifoglyok Antifasiszta Iskolájának igazgatója lett. Ez idő alatt illegális pártmunkájával összefüggésben is számos cikket és tanulmányt írt.

A felszabadulás után előbb, mint a Szaktanács titkára, majd mint a Népművelési Minisztérium főosztály-vezetője nyert beosztást. Később a Szikra Könyvkiadó Vállalat igazgatójává nevezték ki. Ezzel a beosztással egyidejűleg a MDP Partfőiskola Történeti tanszékének igazgatójaként is működött. Jelenleg a Népszabadság szerkesztőségének vezetője.

Tudományos munkássága során a nemzetközi és a magyar munkásmozgalom, valamint Magyarország ujkori és legujabbkori történetének kérdéseivel, továbbá aktuális vonatkozású elméleti kérdésekkel foglalkozik. E munkásságával a magyar történelem egyik legproblemátikusabb és legkidolgozatlanabb területének vizsgálatát tűzte ki célul. Ebben a témakörben a marxista történetírás szellemében egyedülálló eredményeket ért el. A magyar történelem kérdéseinek feldolgozásában az 1848-as forradalom centenáriuma kiadott gyűjtemény összeállítására alkalmaival kapcsolódott be "A munkáscsapat és az 1848-as forradalom" c. tanulmányával. A továbbiak során megjelentek

"A nemzetközi munkásmozgalom", "A verengző ellenforradalom története" c. munkája és "Az Általános Munkásegylet" c. könyve, melyért 1954-ben Kossuth díjat kapott. Ezután "A fasiszta rendszer kiépítése Magyarországon" majd "Magyarország felszabadulása" és "A Kommunista Magyarországi Pártja harca 1919-29-ben" c. munkái készültek el. Jelenleg a Horthy rendszer időszakának feldolgozásával foglalkozik, mint a készülő egyetemi tankönyv egyik írója és szerkesztője.

Szerkesztette az "Iratok az ellenforradalom történetéhez" c. dokumentumsorozat első két kötetét, amelyek elé elméleti jelentőségű bevezető tanulmányokat írt. Számos tanulmányt, értekezést írt, melyek részben a Századokban, a Társadalmi Szemlében, a Voprosziji Isztorii-ban, részben külön brosurákban jelentek meg.

A Magyar Tudományos Akadémia felkérésére az 1953-ban megtartott Első Magyar Történész Kongresszus egyik referátumát tartotta. Előadója volt Magyarország felszabadulása 10. évfordulója alkalmával rendezett tudományos ülészeknek. Moszkvában 1955-ben a magyar delegáció tagjaként a moszkvai Tudományos Akadémia Történettudományi Intézete által Magyarország felszabadulásának szentelt ülészekon és 1957. novemberében Lipcsében, a magyar küldöttség vezetőjeként az első szovjet-német történész ülészekon tartott előadást. Az Akadémia múlt évi nagygyűlésének egyik előadója volt; az itt elhangzott előadásának címe "A magyarországi revizionizmus kifejlődése, mint az ellenforradalom eszmei előkészítésének szerves része."

Kossuth díj mellett számos magas kitüntetése van. Közéleti tevékenysége és tudományos munkássága mellett a tudományszervező munkában is aktívan vesz részt. Tagja a Századok szerkesztőbizottságának, a Magyar Történelmi

Társulat igazgató választmányának és a Magyar Tudományos
Akadémia Történettudományi Bizottságának.

B u d a p e s t, 1958. október 9.

Fogarasi Béla s.k.
akadémikus

Molnár Erik s.k.
akadémikus

Ember Győző s.k.
lev. tag.

T a g a j á n l á s .

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 9.§ /3/ bekezdése alapján, a IV. Osztály javaslatára Westsik Vilmos, a mezőgazdasági tudományok doktorát előterjeszti levelező taggá való megválasztásra.

Westsik Vilmos 1883-ban született . Keszthelyen szerzett gazdász oklevelet 1905-ben, majd gazdasági tanári oklevelet Kecskeméten 1907-ben.

Több mint 50 évig dolgozott közszolgálatban a mezőgazdasági kutatás különböző pontjain. 1906-1921-ig gazdasági tanárként működik Kecskeméten, majd Jászberényben, Árvaváralján, Kiskunfélegyházán. 1924-28-ig ideiglenesen nyugállományban van, majd 1929-1949-ig gazdasági szaktanár Nyiregyházán a Homokkisérleti telepen, 1949-52-ig önálló kutató, majd tudományos osztályvezető 1957-ig, nyugalomba vonulásáig.

Westsik Vilmos tudományos munkássága során új alapokon indult el a homoki gazdálkodásban való kísérletezésben, amikor bevezette a vetésforgó rendszerű kísérletezést, s ezzel eredményesen oldotta meg és dolgozta ki a laza homoktalajok művelési, trágyázási, vetésforgó rendszerét. Végeredményben munkásságához fűződik a talajtípusokon a gazdálkodás tudományos megalkotása. Kutatási eredményeit és széleskörű gyakorlati tapasztalatait hét önálló szakkönyvben foglalta össze. Ezek:

Sertéstenyésztés és hizlalás 1928.

Okszerű növénytermelés 1928.

Homoki gazda 1936.

Homoki vetésforgók üzemi eredményei 1944.

Laza homoktalajok okszerű művelése 1951.

Homoki vetésforgókkal végzett kísérletek eredményei 1951. /Csehszlovákiában is kiadtak./

Ezekon kívül számos népszerűbb szakcikke jelent meg az Uj Magyar Földben, a Magyar Bor és Gyümölcs-ben, a Haladó Gazda-ban és a Magyar Mezőgazdaság-ban, Agrártudomány-ban.

Tudományos munkásságát csak értékesebbé teszi az a közvetlen egyre erősödő kapcsolat, amelyet a táj gyakorlati gazdáival, tsz-ekkel, állami gazdaságokkal, egyéni parasztokkal kiépített, amelynek során fáradhatatlanul, dolgozott kutatási eredményeinek gyakorlati bevezetésén.

Munkásságáért több ízben részesült magas elismerésben.

Elek Henrik alapítványi díj 1941.

Köztelek írói jutalomdíja 1927.

Kossuth-díj arany fokozata 1952.

Vörös Zászló Érdemrend 1954.

Az Akadémiától 1952-ben kapta meg a mezőgazdasági tudományok kandidátusa fokozatot, 1958-ban a mezőgazdasági tudományok doktora fokozatot.

B u d a p e s t, 1958. október 9.

Surányi János s.k.
lev.tag.

Somos András s.k.
akadémikus.

Tagajánlás

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 9.§-/3/ bekezdése alapján a II. Osztály javaslatára tiszteleti tagnak ajánlja E.E.B. Du Bois történész, író, szociológust /USA/, egyetemi tanárt.

W.E.B. Du Bois jelenleg 90 éves /1868.febr.28-án született Great Barringtonban, Massachusetts/. A Fisk-i, a Harvard-i és a Berlin-i egyetemen tanult szociológiát és történelmet. 1888-ban szerezte meg a Bachelor of Arts, 1891-ben a Master of Arts, 1895-ben a filozófiai doktori, 1930-ban a jogi doktori, 1938-ban az irodalomtudományok doktora stb. címet.

1894-96. a görög és latin nyelv professzora a pennsylvanial Egyetemen. 1897-1910. gazdaságtudományi és történelem professzor az Atlantai Egyetemen. Igazgatója a National Association for Advancement of Colored People /A Színes Népek Fejlődését Elősegítő Nemzeti Társaság/ szervezetnek. 1910-től 1932-ig a Crisis c. folyóirat szerkesztője, 1933-34. az atlantai egyetem társadalomtudományi tanszékének vezetője, 1940-44-ig a Phylon c. folyóirat szerkesztője, 1933-45 között a néger enciklopédia főszerkesztője, majd a National Association for Advancement of Colored People speciális osztályának igazgatója. /1944-48./ A nemzeti, művészeti és irodalmi intézet tagja, a pánafrikai kongresszusok megalakítója.

Tekintélyes néger vezető, publicisztikai műveiben a fajok egyenlőségének védelmezőjeként lépett fel, leleplezte a fehér faj felsőbbrendűségéről szóló burzsoá elméletet, magmutatta, hogy milyen kincsekkel gyarapították a négernek az amerikai kultúrát. Legismertebb műve az "Ezüst gyapju keresése" c. /1911/, az USA-ban élő négerekről szóló regény és a "Haitt" /1938/ c. történelmi drámája, amely a Haiti-i szigeti négereknek a 19.sz. elején lejátszódó nemzeti felszabadító mozgalmával foglalkozik. Egyéb művei: Az afrikai rabszolgakereskedelem megszüntetése

/1896/, A fekete nép lakulata /1903/, A néger /1915/, A fekete herceg /1928/, Szin és demokrácia, Gyarmatok és béke /1945/, A világ és Afrika /1947/, Harc a békéért, 83. születésnapom története /1952/.

Az amerikai négerrek polgárjogaiért harcoló különböző társadalmi szervezetek tagja, nem egy ízben elnöke, haladó gondolkodású tudós. A Békebarátok Világkongresszusa amerikai védnökségének tagja.

1939-től 1945-ig a Masses and Mainstream c. haladó folyóirat munkatársa. A párizsi parlament előtt 1950-ben lezajlott béketüntetés egyik amerikai résztvevője.

A hatóságok üldözése ellenére fellép a sajtóban az amerikai imperializmus agresszív politikája ellen és támogatja a béketörekvéseket. Amiatt az amerikai kormány 1951-ben ellene és munkatársai ellen bünvádi eljárást indított, azzal vádolva őket, hogy egy külföldi hatalom ügynökei. A Béke Világtanács II. kongresszusán /1950/ a BVT tagjává választották.

Budapest, 1958. október 15.

Fogarasi Béla sk.
akadémikus

Molnár Erik sk.
akadémikus

Szabó Imre sk.
akadémikus

Tagajánlás

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 9.§./3/ bekezdése alapján az V. Osztály javaslatára tiszteleti tagnak ajánlja Friedrich Walter biofizikust /Német Demokratikus Köztársaság/, a berlini Német Tudományos Akadémia alelnökét.

Friedrich Walter /szül.1883/ német fizikus, a Német Demokratikus Köztársaság társadalmi szénélyisége, a berlini Német Tudományos Akadémia tagja /1949-től/ W.K.Röntgen tanítványa. Egyetemi tanulmányainak befejezése után a müncheni Elméleti Fizikai Intézetben dolgozott. 1921-től a freuburgi egyetem tanára. 1923-tól 1945-ig a berlini egyetem tanára és a Sugárkutató Intézet igazgatója volt. 1949-től 1952-ig a berlini egyetem tanára és rektora, majd a berlini egyetem Orvostudományi és Biológiai Intézetének igazgatója. 1951-től 1956-ig a berlini Német Tudományos Akadémia elnöke volt, jelenleg alelnöke. Friedrich tudományos munkássága a röntgensugarak és a rádióaktív sugárzások fizikai tulajdonságainak vizsgálatára, valamint a sugárzások biológiai hatása mechanizmusának vizsgálatára irányul. 1912-ban M.Laue német fizikus kezdeményezésére Friedrich P.Knipping német fizikussal együtt első ízben végezte el a röntgen sugarak diffrakciójának megfigyelésével kapcsolatos kísérleteket térbeli kristályrácsoknál. A későbbi években Friedrich kutatásokat végzett a sugárzások fizikai tulajdonságai, azok energetikai karakterisztikái és biológiai hatása körében. Friedrich számos tudományos társaság és intézmény tagja, tagja az NDK. Népi Kamarájának, elnöke a Béketanácsnak, tagja a Német-Szovjet Baráti Társaság Tanácsának, tagja a Békevilágtanácsnak.

Főbb művei:

1./ The principles of physics and biology of radiation therapy, New York, 1922. /Kroenig B.-vel/

Die Wirkungen des Lichts auf den Organismus. /Előadás az 1931-ben tartott sportorvosi kongresszuson, negj.1932./

Untersuchungen zur Ultraviolett-dosimetrie, /Strahlentherapie, 1937. 58.köt.1.füz./

Über die biologischen Wirkungen der optischen Strahlung
/Zeitschrift f. technische Physik, 1938.19.köt.11.sz./

Physikalische und biologische Bewertung therapeutischer
Lichtquellen /Radiologica B.1939.4.köt.1-2.sz./

2./ 1956-ban H.Schreiberrel együtt megjelent nagy műve:
Probleme und Ergebnisse aus Biophysik und Strahlenforschung
der Humboldt-Universität zu Berlin und als Bericht über die
dritte Arbeitstagung Biophysik der Physikalischen Gesellschaft
in der DDR. Leipzig. 1956. 438.p.

Budapest, 1958. október 17.

Törő Inre sk.
akadémikus

Gömöri Pál sk.
lev.tag

Tagajánlás

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 9.§. /3/ bekezdése alapján a Biológiai Csoport javaslatára tiszteleti tagnak ajánlja H.Sz.Kostojanc biológust /Szovjetunió/, a Szovjetunió Tudományos Akadémiája levelező tagját.

Kostojanc professzor a Moszkvai Lomonoszov Egyetem professzora, a Szovjetunió Tudományos Akadémiája Természettudománytörténet Intézetének igazgatója, az állati szervezetek funkcionális evolúciójának és az inger folyamatok enzim-kémiai alapjaival foglalkozik. Kisérletesen bebizonyította az ingerlékenység és idegreguláció jelenségének a fehérjetestek és az anyagcsere állapotától való függését. Kostojanc professzor az összehasonlító phsyologia területén végzett kiemelkedő munkát és ezen a területen nyújtott jelentős segítséget a magyar tudomány számára is. Kostojanc professzor a magyar élettani kutatásnak is legjobb külföldi ismerője és becsülője. Három éven keresztül vállalta azt a feladatot, hogy nyaranta hazánkban az összehasonlító phsyológiából tanfolyamot tart fiatal kutatók képzése céljából. Miután ezen tudományágnak nálunk nincsen vezető szakembere, így ezen a területen a hazai szakember képzésnek igen nagy szolgálatot tett.

Kostojanc professzor intézetében állandóan dolgoznak magyar aspiránsok és mindazokkal, akikkel foglalkozott állandó kapcsolatot tart fenn és ezáltal a magyar összehasonlító élettani tudományok megteremtésében igen nagy feladatot vállalt magára.

Tudománytörténet szempontjából elsősorban Szeccsenovval foglalkozott, akinek megírta életrajzát 1950-ben és sajtó alá rendezte 1952-ben hatalmas kötetben. Ugyancsak foglalkozott Mezbirel, akinek műveit 1950-ben rendezte sajtó alá. Foglalkozott továbbá Orlovszkijval, a XIX. század 40-50-es éveinek jeles phsyologusával, akiről 1945-ben írt monographiát.

Fontosabb művei: Ocserki po isztorii fiziologii v Roszszii /Kutatások az orosz fiziológia történetének köréből 1946.1./

/Ezért a művéért ~~Sztalin~~ díjban részesült/

Osznovül szravnityelnoj fiziologii /Az összehasonlító fiziológia alapjai/. I-II. 1950.

Belkovüe tela, obmen vescsesztv i nervnaja reguljacija
/A fehérjék, az anyagcsere és a neuroregulatio./ Moszkva 1951.

U roli szisztenü acetilkolin kolineszteraza v javlenijah
galvanotaksziszsa i szummacili razdrazsenij u paramecij /Kokina
N.N.-val együtt. Biofizika/ 1957.2.46-50 p.

Ezenkívül számos dolgozata jelent meg szovjet és külföldi
lapokban.

Ugy gondoljuk, hogy Kostojanc professzor tudományos érdemein
felül különösen bebizonyította a magyar tudományos világot becsü-
lő és annak nagy szolgálatot tenni kívánó törekvését és megérdem-
li, hogy a Magyar Tudományos Akadémia tagjává válassza.

Budapest, 1958. október 17.

Zólyoni Bálint sk.
lev.tag

Straub F.Brunó sk.
akadémikus

Törő Imre sk.
akadémikus

Tagajánlás

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 9.§./3/ bekezdése alapján a VII. Osztály javaslatára tiszteleti tagnak ajánlja A.N.Nyeszmejanov kémikust /Szovjetunió/, a Szovjetunió Tudományos Akadémiája elnökét.

A.N.Nyeszmejanov a Lomonoszov Egyetem Szerves Kémiai Intézetének igazgatója, valamint a Szovjetunió Tudományos Akadémiája Fémorganikus Kutató Intézetének igazgatója. A szerves kémiai tudomány világviszonylatban egyik legkiválóbb képviselője. Tudományos munkássága főként a fémek szerves vegyületei előállítására és ezek átalakulásainak vizsgálatára terjed ki. Témakörében nem csupán preparatív szerves kémiai eredményeket produkált, hanem tanítványaival a szerves kémia egyes alapjelenségeit is sikeresen tanulmányozta, pl. a tautomeriát. Legújabb elméleti vonatkozású eredményei a szerves kloronium és bromonium vegyületek előállításával kapcsolatosak. Gyakorlati vonatkozású újabb témái közül R.H.Freidlinával együtt az olefinek és széntetraklorid telemerizációját valósították meg sikeresen.

Budapest, 1958. október 16.

Schay Géza sk.
akadémikus

Freund Mihály sk.
akadémikus

Proszk János sk.
lev.tag

Buzágh Aladár sk.
akadémikus

Müller Sándor sk.
lev.tag

Vargha László sk.
lev.tag

Schulek Elemér sk.
akadémikus

Bruckner Győző sk.
akadémikus

Erdey-Grúz Tibor sk.
akadémikus

Gerecs Árpád sk.
lev.tag

Fodor Gábor sk.
akadémikus

Erdey László sk.
akadémikus

Tagajánlás

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 9.§. /3/ bekezdése alapján a VII.Osztály javaslatára tiszteleti tagnak ajánlja F.Sorm kémikust /Csehszlovákia/, a Csehszlovák Tudományos Akadémia főtitkárát.

F.Sorm a Csehszlovák Tudományos Akadémia Kémiai Intézetének igazgatója, szerves kémikus a nemzetközi tudományos világban igen ismert és elismert tudós, számos tudományos kitüntetés birtokosa. Tudományos munkássága igen széleskörű. Fredményes kutatásokat végzett a terpének, az alkaloidok, az aminosavak és a polypeptidek területén. Különösen a szeszkviterpének csoportjába tartozó vegyületek elkülönítésében, azonosításában és szerkezetük megállapításában ért el kiváló eredményeket. Vizsgálatai alapján a szeszkviterpének csoportja viszonylag jól feltártnak tekinthető.

Budapest, 1958. október hó 16.

Schay Géza sk.
akadémikus

Freund Mihály sk.
akadémikus

Proszk János sk.
lev.tag

Buzágh Aladár sk.
akadémikus

Müller Sándor sk.
lev.tag

Vargha László sk.
lev.tag

Schulek Elemér sk.
akadémikus

Bruckner Győző sk.
akadémikus

Erdey-Grúz Tibor sk.
akadémikus

Gerecs Árpád sk.
lev.tag

Fodor Gábor sk.
akadémikus

Erdey László sk.
akadémikus

Tagajánlás

Az Akadémiai Elnöksége az alapszabályok 9.§./3/ bekezdése alapján az I. Osztály javaslatára tiszteletti tagnak ajánlja Wolfgang Steinitz nyelvészt /Német Demokratikus Köztársaság/ a berlini Német Tudományos Akadémia alelnökét.

A finnugor nyelvek területén a múlt század végén erőteljesen megindult és szépen kibontakozott gyűjtőmunka az első világháború után abba maradt. Sem a magyar, sem a finn nyelvészek nem voltak abban a helyzetben, hogy elődeik munkáját helyszíni kutatásokkal kitereltesítsék. Mivel a finnugor nyelvek kutatóinak túlnyomó többsége el volt zárva a Szovjetunióban élő finnugor nyelvek helyszíni kutatásától, igen nagy jelentőségük volt azoknak az osztják tanulmányoknak, melyeket Wolfgang Steinitz 1934-től 1937-ig végzett részben Leningrádban az Északi Népek Intézetében, részben pedig Szibériában, az osztjakok földjén. A két világháború közötti időszakban az ő nevéhez fűződik a hajdani nagy anyaggyűjtő elődök munkájának folytatása. Steinitz munkásságának eredménye az a testes kötet, mely két osztják nyelvjárás nyelvi és folklorisztikai szempontból egyformán érdekes szövegeit tartalmazza. A kötet külön érdeme, hogy nemcsak modern lejegyzésű, megbízható új anyagot nyújt, hanem a nyelvjárások részletes hangtani leírását is tartalmazza. A szövegek folytatásaként megjelent II. kötet a szövegekhez fűződő jegyzeteken kívül fontos tanulmányokat is közöl a szerző tollából az osztják népköltészet nyelvére, az átírás kérdéseire stb. vonatkozólag, s az I. kötettel együtt nagy becsben tartott alkotása szaktudományunknak.

Steinitz anyaggyűjtő tevékenységének eredményeként jött létre osztják chrestomathiája, mely első a maga nemében, s oktatási, valamint tudományos célokra az I. kiadás megjelenése /1942/ óta állandóan használatos, nélkülözhetetlen kézikönyv.

W. Steinitz tudományos munkásságának nem kevésbé fontos részét alkotják azok az uttoró kezdeményezések, melyek a finnugor hangtörténet terén igen nagyok. Ő az első, aki modern fonológiai szempontokat visz be a finnugor hangtörténet tárgyalásába: ez lehetővé tette számára, hogy a finnugor konzonantizmust vázlatos kis munkájában új rendszerezésben, új felfogásban tárgyalja.

Azonban nemcsak szemléletben és módszerben nyújtanak újat Steinitz hangtörténeti munkái. Munkásságának legnagyobb, legjellegzetesebb része egy eddig jóformán érintetlen területen tör utat: a finnugor magánhangzók történetének tisztázását tűzi ki célul az alapnyelv kortól kezdve az egyes nyelvek külön életéig bezárólag. W. Steinitz "Geschichte des finnisch-ugrischen Vokalismus" c. könyve – ha nem is oldotta meg egytől egyig a tisztázatlan kérdéseket – a problémák felvetésével, új módszerével, és a könyv megjelenése után kialakult vitával is új kutatási irányt hívott életre a finnugor nyelvészetben.

Ilyen irányú tevékenységének szerves folytatása az a két újabban megjelent könyv, mely az osztjak és a vogul magánhangzórendszer történetét mutatja be. Mindkettő jelentős mértékben gyűjti legközelebbi rokon nyelveinkre vonatkozó ismereteinket.

Gyűjtőtevékenységen és hangtörténeti munkáin kívül kisebb-nagyobb tanulmányokat szentelt W. Steinitz az osztjak magánhangzóilleszkedés, a tárgyas igeragozás kérdésének. Etnológiai érdeklődését mutatják szöveggyűjteményen kívül az osztjak totemizmusról és a finnugor rokonságnevekről írt dolgozatai, valamint egy nem finnugor vonatkozású kiadványa.

Steinitz professzort, aki munkásságának jó részét emigrációban töltötte, hazájának felszabadulása után új, aktuális feladatok is várta. Tudományos munkássága ennek ellenére töretlenül folytatódik, teretbéliyesedik: jelenleg munkatársaival együtt egy nagy osztjak szótár elkészítésén fáradozik.

W. Steinitz teremtette meg a berlini Humboldt Egyetem Finnugor Intézetét, és néhány év alatt egyre izmosodó tanítványi kört nevelt maga mellé. Ezen sok águ tevékenysége mellett állandóan figyelemmel kíséri a magyar nyelvtudomány újabb eredményeit is; tud magyarul, felhasználja a magyar nyelvészeti irodalmat, és a magyar hangtörténetnek is nem egy kérdését új megvilágításba helyezte.

A fentiek alapján javasoljuk, hogy W. Steinitz professzort a Német Akadémia alelnökét a finnugor nyelvtudományban szerzett érdemeiért az MTA válassza tiszteleti tagjaul.

Budapest, 1958. október 15-én.

Beke Ödön sk.
lev.tag

Lakó György sk.
lev.tag

Pais Dezső sk.
lev.tag

W. Steinitz fontosabb műveinek jegyzéke

- 1./A magánhangzóilleszkedés az osztjakban: Magyar Nyelvőr 1936:14-5.
- 2./ Chantijszkij alfavit. Leningrád 1936. 4.1.
- 3./ Chantijszkij /osztjackij/ jazyk: Jazyki i piszmennosztj narodov Szevera I. Leningrád 1937, 193-227.
- 4./ Die objektive Konjugation des Ostjakischen: petatud Desti Seltsi Toimetised XXX /1938/, 680-99.
- 5./ Totemismus bei den Ostjaken in Sibirien: Ethnos 1938: 132-9.
- 6./ Ostjakische Volksdichtung und Erzählungen I. Tartu, 1939, XII, 460 l.
- 7./ ua. II. k. Stockholm 1941. 208. l. /benne:
 - a/ Der Versbau der ostjakischen /und wogulischen/ Lieder
 - b/ Der Parallelismus in den ostjakischen Liedern
 - c/ Die etymologische Figur
 - d/ Die poetischen Formeln
 - e/ Über die Anwendung des Possessivsuffixes -en in der Liedersprache...
 - f/ Über ostj. ke, ki, in der poetischen Sprache
 - g/ Exkurs über die Transskription des Ostjakischen in A. Regulys Aufzeichnungen.
- 8./ Ostjakische Chrestomathie /litogr./ Stockholm 1942. 102. l.
- 9./ Geschichte des finnischugrischen Vokalismus. Stockholm 1944. 144. l.
- 10./ Ostjakische Grammatik u. Chrestomathie. 2. verl. Aufl. Leipzig 1950. 170. l.
- 11./ Geschichte des Ostjakischen Vokalismus. Berlin 1950. VIII, 140 l.
- 12./ Geschichte des finnisch-ugrischen Konsonantismus, Uppsala 1952. 39 l.
- 13./ Deutsche Volkslieder demokratischen Charakters aus sechs Jahr hunderten. Berlin 1954. XLIV. 499 l.

- 14./ Geschichte des vogulischen Vokalismus. Berlin 1955, X.
366 l.
- 15./ A finnugor rokonsági elnevezések rendszere: I. Osztály Köz-
leményei X /1957/, 321-34.
- 16./ Ostjakische Etymologien: Nyelvtudományi Közlemények IX
/1958/, 165-72.

Tagajánlás

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 9.§. /3/ bekezdése alapján a VII.Osztály javaslatára tiszteleti tagnak ajánlja A.V.Topcsijev kémikust /Szovjetunió/, a Szovjetunió Tudományos Akadémiája alelnökét.

A.V.Topcsijev a Szovjetunió Tudományos Akadémiája Ásványolajkutató Intézete igazgatója, a szerves kémiai technológia nemzetközileg elismart művelője. Kutatási eredményei közül legkiemelkedőbbek a szénhidrogének nitrálása, halogénezése, alkilézése és polimerizálása terén végzett vizsgálatai. Kiváló eredményeket ért el a szerves szilíciumvegyületek szintézise és fizikai-kémiai sajátásaik kutatása területén. Új, nagyhatású borfluorid katalizátorokat fedezett fel. Továbbfejlesztette a sav-bázis katalízis mechanizmusára vonatkozó modern elméleteket.

Budapest, 1958.október 16.

Schay Géza sk.
akadémikus

Freund Mihály sk.
akadémikus

Proszt János sk.
lev.tag

Buzágh Aladár sk.
akadémikus

Müller Sándor sk.
lev.tag

Vargha László sk.
lev.tag

Schulek Elemér sk.
akadémikus

Bruckner Győző sk.
akadémikus

Erdey-Grúz Tibor sk.
akadémikus

Gerecs Árpád sk.
lev.tag

Fodor Gábor sk.
akadémikus

Erdey László sk.
akadémikus